

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Kristýna Valešová

**Kriminalistické učení o oběti trestného činu
(kriminalistická viktimologie)**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jan Musil, CSc.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 18. 06. 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 116 379 znaků včetně mezer.

Kristýna Valešová

V Praze dne 18. 06. 2020

Na tomto místě chci poděkovat vedoucímu práce prof. JUDr. Janu Musilovi, CSc. za jeho nedocenitelnou pomoc při psaní této práce, za cenné podrobné připomínky a v neposlední řadě za rychlost, s jakou se vždy věnoval mým dotazům. Dále děkuji své rodině za jejich péči a pomoc, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Obsah

Úvod	1
1 Základní pojmy	3
1.1 Viktimologie, její počátky a vývoj, kriminalistická viktimologie	3
1.2 Viktimnost	4
1.3 Újma a vikimizace.....	5
1.3.1 Primární viktimizace	7
1.3.2 Sekundární viktimizace	8
1.3.3 Terciární viktimizace.....	10
2 Právní úprava postavení oběti.....	12
2.1 Vývoj a postavení oběti v kontextu mezinárodněprávní a evropské úpravy	12
2.2 Stav a vývoj právní úpravy v České republice (před přijetím zákona o obětech trestných činů)	16
2.3 Práva a povinnosti oběti	18
2.4 Zvláště zranitelná oběť, právní prostředky její ochrany a jejího výslechu	19
3 Kriminalistické aspekty viktimologie.....	24
3.1 Oběť jako původce stop.....	24
3.1.1 Věcné stopy vytvářené obětí na těle pachatele a na místě činu	25
3.1.2 Paměťové stopy vytvářené obětí ve vědomí svědků	27
3.2 Oběť jako nositel stop věcných.....	28
3.3 Oběť jako nositel stop paměťových – zvláštnosti vnímání a zapamatování u oběti.....	30
4 Role oběti při vyšetřování trestného činu	33
4.1 Oběť jako oznamovatel trestné činnosti	33
4.1.1 Problematika neoznámení trestného činu	34
4.1.2 Problematika falešných obvinění	38
5 Jak mohou policejní orgány a orgány činné v trestním řízení zabránit sekundární viktimizaci	42
Závěr	46
Seznam zkratk	48
Seznam použitých zdrojů.....	49
Abstrakt.....	57
Klíčová slova:.....	57
Abstract.....	58
Klíčová slova:.....	58

Úvod

Ve světě, kde existuje kriminalita, musí zákonitě existovat i její oběti. Společnost se příliš dlouhou dobu věnovala pouze zkoumání pachatelů trestných činů a oběti zůstávaly opomíjeny. Jak výstižně uvádí Turayová: „*V kriminologii i v teorii trestního práva se oběť trestného činu a její význam v minulosti podceňoval. O osobnosti pachatele, o ochraně jeho práv a způsobech jeho resocializace byly napsané stovky vědeckých prací. Jejich výsledky a doporučení ovlivňovaly zákonodárství, justiční a vězeňskou praxi, postoje a činnost institucí. O osobu oběti dlouho nikdo neprojevil vědecký zájem.*“¹. Toto se změnilo s koncem 2. světové války a zájem o oběti trestných činů se od té doby stále zvyšuje. Obětem trestných činů věnují nyní pozornost mezinárodní organizace i samotné státy a tento vývoj reflektuje také legislativa.

Tématem předkládané práce je kriminalistická viktimologie, která se zabývá především následujícími okruhy: zkoumá vztah mezi pachatelem a obětí a vliv tohoto vztahu na chování oběti v průběhu trestného činu i po něm, neboť tento vztah může například ovlivnit ochotu oběti čin oznámit. S tímto se pojí další odvětví zájmu kriminalistické viktimologie, kterým je výzkum oběti jako oznamovatele trestné činnosti. Dále se zabývá podílem oběti na vzniku stop paměťových i materiálních a oběť zkoumá v roli jejich původce i nositele. Zabývá se též rolí oběti ve vyšetřování trestného činu².

Práce je členěna na úvod, závěr a pět kapitol. Úvodní kapitoly se budou věnovat spíše obecnému vymezení pojmů a právnímu vývoji v oblasti viktimologie.

První kapitola se bude věnovat vymezení předmětu viktimologie, definování základních viktimologických pojmů, kterými jsou například viktimnost, újma a viktimizace a nastínění vztahů mezi těmito pojmy.

Druhá kapitola stručně shrne vývoj viktimologie na poli právním, a to jak na našem území, tak v kontextu právní úpravy evropské i mezinárodní. Dále bude popisovat práva a povinnosti oběti a v závěru se bude věnovat postavení zvláště zranitelné oběti, která je v českém právním řádu upravena až od roku 2013. Důraz bude kladen především na rozdíly, kterými se výslechy zvláště zranitelné oběti liší od výslechu jiných obětí.

---

¹ TURAYOVÁ, Y. a kol. *Vybrané kapitoly z kriminologie*. 1. vyd. Univerzita Komenského v Bratislavě. 2005, s. 59

² MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*, Praha: C. H. BECK, 2004, s. 67 - 68

Třetí kapitola se bude zabývat kriminalisticky zaměřeným tématem, a to obětí jako původcem i nositelem materiálních a paměťových kriminalistických stop.

Čtvrtá kapitola rozebere roli oběti při vyšetřování trestného činu. Pozornost se zde bude soustředit na oběť v roli oznamovatele trestného činu, také bude věnována příčinám neoznámení trestného činu, mezi něž náleží například nedůvěra oběti v práci policie, či její neochota čin oznámit pro existenci blízkého vztahu s pachatelem. Rozeberu také problematiku falešných obvinění a motivaci pro podání takového oznámení.

Závěrečná pátá kapitola bude řešit problematiku sekundární viktimizace obětí ze strany policejních orgánů a orgánů činných v trestním řízení a možnosti jejímu předcházení. Zároveň budou nastíněny základní metody, které již dnes pomáhají toto riziko sekundární viktimizace zmírnit.

Cílem předkládané práce bude poskytnutí základního obrazu o oboru kriminalistické viktimologie a zodpovězení následujících otázek. Co může vést oběť k neoznámení trestného činu? Jaké jsou zvláštnosti zapamatování události u oběti? Jak mohou policejní orgány a orgány činné v trestním řízení zabránit sekundární viktimizaci oběti?

Viktimologie má charakter interdisciplinární, proto budou v práci využity poznatky kriminalistické, kriminologické, trestněprávní a forenzně psychologické.

1 Základní pojmy

1.1 Viktimologie, její počátky a vývoj, kriminalistická viktimologie

Viktimologie (výraz pocházející z latinského slova *victima*, neboli oběť), je vědeckým oborem, ovšem názory autorů na to, zda je oborem samostatným, či zda jej zařadit jako součást kriminologie, se neshodují. Například Kaiser³ uvádí, že viktimologie může být chápána jako samostatný vědní obor, zaměřující se na rozdíl od kriminologie výhradně na oběti zločinů a nehod. Viktimologie se tedy dle tohoto názoru zabývá výhradně zkoumáním osobnosti oběti, a to z hlediska psychologického, biologického a sociologického. Naopak Mendelsohn⁴, Holcr⁵ a Musil⁶ považují viktimologii za kriminalistickou disciplínu a součást kriminologie, která obohacuje kriminologické znalosti. S tímto názorem se ztotožňují i já, neboť kriminologie se dle definice zabývá kriminalitou, jejími pachateli, oběťmi a kontrolou kriminality⁷, proto vědní obor, který se soustředí na oběti kriminality, je dle mého úsudku součástí kriminologie.

Počátky viktimologie najdeme v padesátých letech dvacátého století, kdy si svět po prožitých hrůzách druhé světové války začal více než dříve uvědomovat potřebný soucit s oběťmi, a to nejen s oběťmi holokaustu a války, ale i s těmi ostatními. Tento zájem také podnítil v roce 1948 Henting svým dílem *The Criminal and His Victim (Zločinec a jeho oběť)*, v důsledku čehož odstartoval zvyšující se trend zájmu o oběti⁸. Do té doby byl totiž centrálním objektem zájmu vědců pachatel a oběť plnila především funkci potenciálního svědka, ve druhé polovině dvacátého století se ale mnohem více začaly zohledňovat její potřeby a rozšířila se i její práva. Je tedy patrné, že se jedná o relativně mladý vědní obor. Pojem viktimologie byl poprvé použit Benjaminem Mendelsohnem na konferenci v Rumunsku v roce 1947⁹. První viktimologická konference se ale konala až v roce 1956 v Japonsku a až v sedmdesátých letech minulého století vznikly první mezinárodní dokumenty soustředěné na oběti trestných činů¹⁰.

---

³ KAISER, G. *Kriminologie*. 1. vyd. Praha: C. H. BECK, 1994, s. 222

⁴ MENDELSON, B. *Une Nouvelle Branche de la Science Bio-Psycho-Sociale: La Victimologie*. *Revue Internationale de Criminologie et de Police Technique*, č. 10, 1956, s. 95-109.

⁵ HOLCR, K. a kol. *Kriminológia*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, spol. s r. o., 2008., s. 106.

⁶ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI. 2008. s. 150.

⁷ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. 1. vyd., Praha: Naše vojsko, 1994, s. 15.

⁸ IBL, P. *Některé faktory ovlivňující viktimologii a oběti kriminality*. In *Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie Obete kriminality 2013*. Bratislava: IRIS, 2013, s. 366.

⁹ GOODEY, J. *Victims and Victimology: Research, Policy and Practice*. Harlow, England: Pearson Longman, 2005, s. 11-13.

¹⁰ GRIVNA, T., ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2

Předmětem viktimologie je, jak vyplývá z výše řečeného, zejména osobnost oběti, její role v genezi trestného činu, při vyšetřování a projednávání činu soudem, vztah pachatele a oběti, pomoc obětem a prevence zaměřená na oběť¹¹. Oběť má totiž své základní a nezřídka kdy nezastupitelné role. Je nositelem kriminalistických stop a v neposlední řadě je také zdrojem informací (například těch o pachateli, o úspěšnosti preventivních opatření, o míře latence kriminality a dalších)¹². Viktimologické pojetí oběti zahrnuje také potenciální oběti, skupinové oběti, oběti, které jsou poškozené i „jen“ negativními jevy ve společnosti, které nejsou podle platných zákonů označitelné za kriminalitu. Dále se věnuje i osobám, které se jako oběť cítí, ačkoliv podle práva pro takové označení není důvod¹³.

Podobor kriminalistické viktimologie, který je hlavním zájmem této práce, se konstituoval vlivem postupného společenského uvědomování si značného vlivu oběti na genezi trestného činu. Tento vliv je pro kriminalistickou viktimologii významný především v oblasti procesu vyšetřování, a to zejména pro trestné činy proti životu a zdraví, svobodě a důstojnosti člověka a také majetkové trestné činy. I proto je kriminalistická viktimologie relativně samostatnou částí viktimologie¹⁴. Jejím těžištěm je „*analýza informací týkajících se oběti pro účely včasného objasnění zločinu a odhalení i usvědčení jeho pachatele*“¹⁵. Zkoumá oběti trestných činů a vypracovává poznatky o tom, jak lze prevencí snížit riziko ohrožení a jak se lze co nejučinněji roli oběti vyhnout¹⁶.

1.2 Viktimnost

Jedním z pojmů, který je důležitý pro kriminalistickou viktimologii, je viktimnost. Pojem viktimnost je definován jako „*disponovanost jedince nebo skupiny osob stát se obětí trestného činu*“¹⁷. V souvislosti s touto predispozicí se také uvádí pojem *viktimogenní potenciál*¹⁸. Jde o

---

¹¹ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. 1.vyd., Praha: Naše vojsko, 1994, s. 40.

¹² IBL, P. *Některé faktory ovlivňující viktimologii a oběti kriminality*. In *Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie Obete kriminality 2013*. Bratislava: IRIS, 2013, s. 370

¹³ MAREŠOVÁ, A., MARTINKOVÁ, M. *O významu poznávání obětí trestné činnosti*. In: *Kriminalistika*. 2009, č. 1, s. 42 - 55

¹⁴ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. 1.vyd., Praha: Naše vojsko, 1994, s. 25.

¹⁵ VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd., Praha: C. H. BECK, 2012, s. 176

¹⁶ STRAUS, J., VAVERKA, F. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*, 1. vyd., Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 207 - 208

¹⁷ GRÍVNA, T. SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*, 4. vyd., Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 115

¹⁸ HOLYST, B. *Kryminologia*, 5. vyd., Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1994, s. 51

stupeň pravděpodobného rizika, že se jedinec stane obětí trestného činu. Toto riziko souvisí se specifickými vlastnostmi určitých obětí trestné činnosti.

Těmito vlastnostmi může být mimo jiné profese oběti (například loupežemi jsou ve zvýšené míře ohroženi taxikáři a obsluha benzinových čerpadel), její věk (mladí lidé se častěji díky svému životnímu stylu stávají obětí násilné kriminality), velmi významný vliv má i příslušnost k minoritám (neboť tyto lidé jsou typicky oběťmi rasové nenávisti). Zvýšenou viktimností jsou ohroženi také narkomani a alkoholici¹⁹.

1.3 Újma a vikimizace

Jak uvádím výše, je obětí osoba, která utrpěla újmu. Tuto újmu lze klasifikovat různě, například z hlediska časovosti (a to dle trvání újmy, které může být od krátkodobého po celoživotní, či dle toho, jestli následky újmy nastanou okamžitě, nebo až s dlouhým odkladem po ukončení trestného činu), dalším hlediskem může být například napravitelnost újmy, její charakter (například újma majetková, na životě, na sociálním postavení oběti), nebo také bezprostřednost újmy (dle tohoto hlediska dělíme újmu na primární, která má přímou návaznost na trestní jednání pachatele a sekundární, která vzniká až po ukončení trestné činnosti)²⁰.

Prožívání újmy má několik fází, a to fázi šoku (nárazu), fázi hojení (adaptace) a fázi zhojení (konečné adaptace). Fáze šoku je prvotní fáze, kdy oběť prožívá bezprostřední stresovou reakci, na prožité trauma a zapojují se její obranné mechanismy (jako popření, nebo netečnost). V této fázi se nejčastěji s obětí setkávají orgány činné v trestním řízení. V adaptační fázi se oběť začíná s prožitou újmou vyrovnávat (například hovoří o události, nebo se naopak uzavírá do sebe). V konečné fázi zhojení se pomalu vzpomínky stávají méně emočně nabitě, je zde možný návrat do plnohodnotného života, avšak oběť prožité trauma nikdy není schopna zcela vytěsnit²¹. Každá fáze trvá individuálně dlouho a některé oběti se z jedné fáze do další nejsou schopny posunout nikdy.

Viktimizací rozumíme proces způsobování újmy a poškozování člověka, kterým se z jedince stává oběť a z potenciální oběti se stává oběť reálná. Tento proces dělíme do dvou fází, a to do

---

¹⁹ GRÍVNA, T. SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*, 4. vyd., Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 114 - 116

²⁰ Tamtéž, s. 119 - 121

²¹ IBL, P. *Některé faktory ovlivňující viktimologii a oběti kriminality*. In *Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie Obete kriminality 2013*. Bratislava: IRIS, 2013, s. 375

fáze primární a sekundární viktimizace, někteří k tomu přidávají ještě viktimizaci terciární²². Viktimizace zpravidla začíná kriminálním útokem a na něj dále navazují další pro oběť zraňující události²³. Jedním z předmětů viktimologie je právě snaha o co největší prevenci viktimizace, neboli hledání způsobů ochrany společnosti před kriminalitou²⁴.

Jednotlivé typy viktimizace jsou blíže rozebrány v následujících podkapitolách, na tomto místě si ještě dovoluji shrnout důsledky viktimizace. Tyto důsledky jsou individuální a jsou ovlivňovány mnoha proměnnými, a to jak na straně vnějších okolností (například reakce jiných lidí, vztah mezi obětí a pachatelem), tak i na straně oběti samotné (například věk, pohlaví, její reakce na trestný čin). Pro viktimologické výzkumy jsou lépe měřitelné újmy charakteru finančního a fyzické následky, než následky, které zanechala viktimizace na psychice oběti²⁵. Velmi důležité je uvědomění si, že samotná viktimizace je pro oběť velmi stresující, a to především proto, že je bezprostřední, nečekaná a oběť se na ni nemohla připravit.²⁶ Obecně se více autorů²⁷, a k nim se se svým názorem připojují i já, shoduje, že platí, že oběť se se svou viktimizací lépe vyrovnává, když se dle vlastního hodnocení svého chování aktivně bránila, nebo pro svou obranu a ochranu udělala dle svého názoru maximum. Dalším faktorem ovlivňujícím proces prožívání postviktimizačních symptomů je také přítomnost jiných lidí a jejich aktivita či pasivita v průběhu trestného činu. Lépe se s trestným činem vyrovnávají oběti, jimž bylo okolím pomoheno. V neposlední řadě tento proces také velmi ovlivňuje aktuální životní situace oběti, neboť jestliže se osoba v dané chvíli musí vyrovnávat s více životními zátěžemi, je proces jejího prožívání prodloužen a umocněn²⁸.

Zajímavé jsou také rozdíly v definici obsahu jednotlivých fází viktimizace v evropské a anglosaské oblasti. Pro evropskou viktimologii je charakteristické dělení viktimizace na primární (škoda utrpěná samotným trestným činem), sekundární (prohloubení primární újmy vědomou či

---

²² STRAUS, J., VAVERKA, F. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností.*, Plzeň: Aleš Čeněk, 1. vyd., 2010, s. 207 - 208

²³ MAREŠOVÁ, A., MARTINKOVÁ, M. *O významu poznávání obětí trestné činnosti.* In: *Kriminalistika.* 2009. č. 1. s. 42 - 55

²⁴ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol., *Základy kriminologie a trestní politiky.* Praha: C. H. Beck, 1. vyd. 2005. s. 156.

²⁵ ROUBALOVÁ, M. a kol., *Oběti kriminality. Poznámky z viktimizační studie.* 2019, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. s. 30 - 31

²⁶ MICHANČOVÁ, S., *Vybrané kapitoly z forenzej psychológie a viktimológie.*, 1. vyd. Prešov: Univerzita v Prešově. 2009. s. 50

²⁷ Například ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů.* 2007, Praha: Grada Publishing, nebo také HERETIK, A. *Forezná psychológia.* 2004. Bratislava: Mladé letá

²⁸ ROUBALOVÁ, M. a kol. *Oběti kriminality. Poznámky z viktimizační studie.* 2019. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, str. 26 - 28

nevědomou vinou okolí) a terciární (ta je mnohými autory chápána různě, viz kapitola 1.3.3.)²⁹. Anglosaská viktimologie je ale na rozdíl od té evropské významně ovlivněna sociologií. Pojem primární viktimizace je zde definován stejně, jako v Evropě, avšak rozdíly najdeme u sekundární a terciární viktimizace. Sekundární viktimizací se zde rozumí vliv trestného činu na obchod, školy, církve a podobně. Pod pojem terciární viktimizace jsou zde zařazeny například následky trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných³⁰.

1.3.1 Primární viktimizace

Za primární viktimizaci je označována újma, kterou pachatel přímo způsobí při páchání trestného činu. Tato újma bývá také označována jako *primární rána*³¹. Způsobuje především trojici následků, kterými jsou fyzická újma (narušení fyzické integrity), majetková či finanční újma (poškození či ztráta majetku i ušlý zisk a náklady na léčbu oběti) a emocionální újma (psychické následky, například ztráta pocitu bezpečí), přičemž emocionální újma nemá stejný rozsah, jako fyzická či majetková újma, ale její rozsah je dán subjektivním prožíváním oběti³².

Osobitost emocionální újmy ilustruje následující příklad. Muž během deseti let znásilnil deset žen, jež následně vyslechla policie. Pachatel se činů dopustil v podobný čas a vždy téměř stejným způsobem. Následky, jež tento čin zanechal na jejich psychice, byly ale značně odlišné. Jedna z žen byla tak silně traumatizována, že se ani po uplynutí několika let od činu nebyla schopna vrátit do běžného života a projevovaly se u ní velmi silné příznaky posttraumatické stresové poruchy. Jiná z obětí měla jen slabé příznaky posttraumatické stresové poruchy, které po čase odezněly, a žena byla schopna návratu k normálnímu způsobu života. Přibližně stejně intenzivní kriminální útok tedy může vést k diametrálně odlišným psychickým následkům způsobeným obětí³³.

Traumatizaci oběti prohlubují i okolnosti trestného činu, kterými jsou například chování pachatele, způsob reakce oběti na pachatelovo jednání a její subjektivní hodnocení této reakce i chování jiných přítomných osob. Jak může být viktimizace prohloubena dehonestujícím chováním

---

²⁹ NETÍK, K., NETÍKOVÁ, D., HÁJEK, S. *Psychologie v právu. Úvod do forenzní psychologie. Skripta.*, 1997, 1. vyd., Praha: C. H. BECK, s. 85

³⁰ Tamtéž, s. 85

³¹ GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. a kol. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie.*, 2006, 1. vyd., Univerzita Karlova v Praze- Nakladatelství Karolinum, s. 138

³² ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi*, 1.vyd., Praha: Portál, 2014, s. 72

³³ Tamtéž, s. 73

pachatele vysvětluje následující příklad: „*Romský žák základní školy býval na cestě ze školy opakovaně napadán skupinou starších mladíků, kteří ho nejprve slovně uráželi a nakonec ho i fyzicky atakovali. Situace přerostla únosnou míru chlapce v okamžiku, kdy jej mladíci vyváleli ve psích exkrementech, které se povalovaly na zemi, přičemž jej donutili, aby si jimi potřel obličej. Po určité době v osobním rozhovoru sdělil, že zápach výkalů ze sebe cítil ještě nějakou dobu po činu (byť byl samozřejmě čistý) a nemohl se tohoto vjemu zbavit. Chlapci musela být poskytnuta psychologická péče.*“³⁴

Pravděpodobnost devastujícího vlivu deliktu na osobu oběti zvyšuje také, jestliže svědci pachatelova jednání na toto nijak nereagují³⁵. Tato absence reakcí okolí zachovává v oběti nesmazatelné stopy a prohlubuje její trauma³⁶.

1.3.2 Sekundární viktimizace

Jako sekundární viktimizace je označován důsledek reakce okolí na to, co se oběti přihodilo. Následky sekundární viktimizace mohou být materiální i psychické a často způsobují poškození více traumatizující, než jaké způsobí následky primární viktimizace³⁷. Těmito následky mohou být pocit bezpráví (způsobený například nízkým trestem uloženým pachateli), pocit nedůstojnosti (způsobený například necitlivým výslechem), nebo pocit izolace (který je následkem toho, že oběť odmítá kontakt s vnějším světem)³⁸. Tyto následky nazýváme sekundární újmou³⁹. Sekundárně viktimizována může být oběť vlastní rodinou, blízkým sociálním okolím, či například i v rámci samotného trestního řízení.

K viktimizaci nejbližším okolím může také docházet následkem ve společnosti hojně rozšířených mýtů. Toto umožňuje částečný přesun odpovědnosti za delikt na oběť⁴⁰.

---

³⁴ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. 1. vyd. 2016, Praha: Grada Publishing, a.s., s. 60-61

³⁵ Toto jednání je odbornou veřejností nazýváno jako tzv. *bystander effect*, neboli *efekt přihlížejících*, který je tradičně ilustrován na příkladu vraždy Kitty Genovese z roku 1964, která byla ubodána před svým domem, čemuž tehdy přihlíželo přibližně 38 osob a žádná z nich nezasáhla, ani nezavolala pomoc. Odborníci popsali tento jev následovně: vzrůstající počet svědků má za následek spíše pokles pravděpodobnosti, že některá z nich poskytne pomoc. Více například na: <https://www.thevintagenews.com/2018/06/08/kitty-genovese/>

³⁶ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. 1. vyd. 2016, Praha: Grada Publishing, a.s., s. 66

³⁷ GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. a kol. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie.*, 2006, 1. vyd., Univerzita Karlova v Praze- Nakladatelství Karolinum, s. 138

³⁸ DIANIŠKA, G., STRÉMY, T. *Introduction to criminology*. 1. vyd., Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Alš Čeněk, s.r.o., s. 98 - 99

³⁹ ROUBALOVÁ, M. a kol., *Oběti kriminality. Poznámky z viktimizační studie.*, 2019, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, str. 26 - 28

⁴⁰ NETÍK, K., NETÍKOVÁ, D., HÁJEK, S. *Psychologie v právu. Úvod do forenzní psychologie. Skripta.*, 1997, 1. vyd., Praha: C. H. BECK, s. 85

Dále k sekundární viktimizaci může docházet také v průběhu trestního řízení, což je velmi nešťastné a společnost by se měla snažit toto minimalizovat například psychologickým vzděláváním a výcvikem odpovědných osob, neboť na to je dle mého názoru stále kladen malý důraz. Příkladem může být sekundární viktimizace při nevhodném vedení výslechu oběti, kdy nejsou výjimkou necitlivě kladené dotazy a může docházet i k obviňování či zesměšňování oběti ze strany vyšetřovatele. Oběť může být sekundárně viktimizována také během obhajoby, kde je opět umožněn přesun části odpovědnosti za delikt na oběť (například poukazováním na psychiatrické léčení oběti či na její nemravný životní styl)⁴¹. Orgány činné v trestním řízení by neustále měly mít na paměti, že ani zjištění viny oběti, tj. že oběť chování pachatele vyprovokovala, podněcovala či zintenzivnila, nelze použít ke zproštění pachatele odpovědnosti a přenesení této odpovědnosti na oběť⁴² a že je naprosto nepřijatelné, aby oběť samy sekundárně viktimizovaly ať již nevhodnými až útočnými dotazy, či samotným poukazováním na vinu oběti. Více se sekundární viktimizaci způsobené policejními orgány a orgány činnými v trestním řízení budu věnovat v páté kapitole této práce.

Také prostřednictvím médií může být oběť sekundárně viktimizována. Chtiva senzace a zvýšení zisků z prodeje často média informují o události zkresleně. Příkladem je i následující výpověď oběti znásilnění: „*Nebyla jsem v jednacích místnostech v době, kdy obžalovaný vypovídal. Jako svědkyně, i když v daném procesu zároveň poškozená, jsem na to neměla právo, abych nebyla ovlivněna jeho výslechem. Druhý den si v novinách všichni přečetli, co o mně vypovídal. Redaktor citoval člověka, který mě znásilnil, slovy, jež obžalovaný u soudu uvedl: ‚Šla se mnou ven a přitom od začátku musela vědět, o co jde... Nebránila se...‘ Z mé výpovědi a z výpovědi soudních znalců už nikdo nic necitoval. Opak byl pravda, ale to už lidem nevysvětlím, asi se budu muset odstěhovat. Lituji, že jsem to oznámila, přitom celé vyšetřování bylo férové, ale ten novinář na závěr mi ublížil nejvíce...“⁴³. Věřím, že pokud by média dodržovala etické principy, riziko způsobení sekundární újmy oběti by se tím výrazně snížilo. V tomto velmi kladně hodnotím německou právní úpravu, kde v § 169 zákona o soudech⁴⁴ nalezneme, že jednání před nalézacím soudem i vyhlášení*

---

⁴¹ NETÍK, K., NETÍKOVÁ, D., HÁJEK, S. *Psychologie v právu. Úvod do forenzní psychologie. Skripta.*, 1997, 1. vyd., Praha: C. H. BECK, s. 85

⁴² MAREŠOVÁ, A., MARTINKOVÁ, M., *O významu poznávání obětí trestné činnosti*. In: *Kriminalistika*. 2009. č. 1, s. 42 - 55

⁴³ VYMĚTAL, Š. a kol. *Novináři a oběti trestných činů*. 1. vyd. Praha: MV ČR, 2008. s. 28

⁴⁴ Gerichtsverfassungsgesetz, in der Fassung vom 9. 5. 1975, zuletzt geändert durch Gesetz zur Neuregelung den Telekommunikationsüberwachung und anderer verdeckter Ermittlungsmassnahmen sowie zur Umsetzung der Richtlinie 2006/24/EG vom 21. 12. 2007.

rozsudku je sice veřejné, ale jsou zakázány televizní a rozhlasové přenosy i obrazové a zvukové záznamy, které jsou pořízené za účelem jejich veřejného předvedení, nebo zveřejnění. Toto může dle mého názoru velmi přispět snaze zmírnit sekundární viktimizaci oběti ze strany médií.

Příkladem sekundární viktimizace z hlediska dopadu viktimizace na širší okolí oběti (tj. například na školy, církve a podobně⁴⁵) je dopad vražedné série v Milwaukee v roce 1991⁴⁶, která okolí tak silně traumatizovala, že lidé ve strachu přespávali ve společných místnostech, nebo se rychle stěhovali do jiných čtvrtí, což v konečném důsledku vedlo ke zboření domů, ve kterých k činům došlo, neboť se to ukázalo jako nezbytné pro stabilizaci komunity a také byly zavřeny podniky, kde si pachatel své oběti vybíral⁴⁷.

1.3.3 Terciární viktimizace

Terciární viktimizaci lze chápat v mnoha rovinách, například jako proces poškozování původně nezúčastněných osob (těmito mohou být například pozůstalí)⁴⁸, či jako „*dlouhodobé poškození oběti, kdy ani po delším čase nenastává adaptace a návrat do běžného života, oběť není schopná vyrovnat se s následky trestného činu, a to i přesto, že došlo k nápravě a odškodnění*“⁴⁹. Příčinu terciární viktimizace můžeme hledat především v osobnostním založení oběti⁵⁰. Oběť, ve fázi terciární viktimizace není schopna návratu do původního pracovního prostředí, dochází u ní k výrazné změně životního stylu, což ovlivňují osobnostní rysy i zvláštnosti jedince⁵¹. Mezi důsledky terciární viktimizace je řazeno narušení či změna původní životní cesty (toto zahrnuje např. nepokračování v původní profesi, změnu životních názorů a postojů a podobně), změna osobnosti oběti (mění se motivace jednání i charakterové vlastnosti) a celková změna chování

---

⁴⁵ S tímto vymezením se lze setkat především v anglosaské literatuře.

⁴⁶ Šlo o vražedné řádění muže, který sexuálně napadl a zavraždil sedmáct mužů, jejichž těla po činu rozřezal a části jejich těl uchovával ve svém bytě. Dopouštěl se na obětech také nekrofilie a kanibalismu a těla následně detailně zaznamenával na fotografie, které byly nalezeny v jeho bytě. Svě oběti si vybíral dle sociálního statutu na okraji společnosti, aby jejich zmizení byla méně nápadná. Více např. na: <https://onmilwaukee.com/buzz/articles/rememberingdahmer.html>

⁴⁷ GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. a kol. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie.*, 2006, 1. vyd., Univerzita Karlova v Praze- Nakladatelství Karolinum, s. 137

⁴⁸ HERETIK, A. *Extrémna agresia I., Forenzná psychológia vraždy.* 1999, 1. vyd., Nové Zámky: Psychoprof, s. s. r. o., s. 69

⁴⁹ GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. a kol. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie.* 2006. 1. vyd., Univerzita Karlova v Praze- Nakladatelství Karolinum, s. 139

⁵⁰ MAREŠOVÁ, A., MARTINKOVÁ, M., *O významu poznávání obětí trestné činnosti.* In: *Kriminalistika.* 2009. č. 1. s. 42 - 55

⁵¹ ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie.* 1998. Praha: EUROUNION, s.r.o., s. 111

jedinice (tímto může být například náhlá laxnost osoby)⁵². Vznik terciární viktimizace demonstruje následující příklad. „*Při loupežném přepadení pošty donutil pachatel pod hrozbou namířené zbraně zaměstnankyni za přepážkou vydat finanční hotovost. Po obdržení určitého peněžního obnosu z místa činu utekl, přičemž ke zranění zúčastněných osob nedošlo. Na přepadenou ženu však měla událost takový dopad, že podala výpověď ze zaměstnání a už nikdy nedokázala na poště pracovat. Pokud nemusela, poště se raději vyhýbala, veškeré korespondenční transakce zajišťoval její muž. V současné době je žena již několik let bez zaměstnání a výrazně omezila svůj pohyb mimo domov. Změnu své životní situace si uvědomuje a v rozhovoru ji ohodnotila slovy: ,Už to prostě nejsem já‘*“⁵³.

---

⁵² DIANIŠKA, G. a kol. *Kriminológia*. 2. vyd., Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. s. 122

⁵³ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. 1. vyd. 2016. Praha: Grada Publishing, a.s., s. 82 - 83

2 Právní úprava postavení obětí

2.1 Vývoj a postavení obětí v kontextu mezinárodněprávní a evropské úpravy

Na úrovni práva Evropské unie upravuje postavení obětí primární i sekundární právo. Na úrovni primárního práva je významný článek 82 odst. 2 písm. c) Smlouvy o fungování EU, dle kterého může Evropský parlament a Rada „*řádným legislativním postupem stanovit formou směrnic minimální pravidla v oblasti práv obětí trestných činů, přičemž tato pravidla by měla přihlížet k rozdílům mezi právními tradicemi a systémy členských států*“⁵⁴. Není tedy vyloučeno, aby členské státy těmto osobám garantovaly i vyšší stupeň ochrany.

V sekundárním právu EU dominuje této oblasti 5 směrnic, kterými jsou (chronologicky seřazené) směrnice o odškodňování⁵⁵, směrnice proti obchodování s lidmi⁵⁶, směrnice proti sexuálnímu zneužívání dětí⁵⁷, směrnice o ochranném příkazu⁵⁸ a směrnice o minimálních pravidlech⁵⁹.

Zákon o obětech trestných činů odkazuje ve svém § 1 mimo jiné na Rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení. Toto rámcové rozhodnutí předkládalo širokou definici oběti jako „*fyzické osoby, která utrpěla škodu včetně fyzického či psychického poškození, citovou újmu či hmotnou ztrátu přímo způsobenou jednáním či opomenutím, jež porušuje trestněprávní předpisy členského státu*“⁶⁰. Pozitivně hodnotím skutečnost, že rámcové rozhodnutí obsahovalo opatření pro pomoc obětem před trestním řízením i po něm, která měla napomoci zmírnění následků trestného činu. Toto rámcové rozhodnutí ale nestanovilo členským státům povinnost zajistit oběti stejné postavení, jako stranám řízení. Snažilo se spíše zajistit obětem srovnatelně vysokou úroveň ochrany ve všech členských státech. Mnohým

---

⁵⁴ JELÍNEK, J., GRIVNA, T., HERCZEG, J., NAVRÁTILOVÁ, J., SYKOVÁ, A. a kol. *Trestní právo Evropské unie*. Praha: Leges, 2014, s. 284-285

⁵⁵ Směrnice Rady Evropské unie 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů.

⁵⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV.

⁵⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV.

⁵⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/99/EU ze dne 13. prosince 2011 o evropském ochranném příkazu.

⁵⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV.

⁶⁰ Rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení, článek 1 písm. a). Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>

z jeho ustanovení škodila příliš vágní formulace, která umožňovala řadu výjimek⁶¹. Odstranění nedostatků implementace tohoto rámcového rozhodnutí bylo jedním z důvodů pro vytvoření zákona o obětech trestných činů⁶².

Toto rámcové rozhodnutí z roku 2001 nahradila o jedenáct let později výše zmíněná směrnice o minimálních pravidlech. Původní definice oběti v rámcovém rozhodnutí zde byla upravena a rozšířena o „*rodinného příslušníka osoby, jejíž smrt byla přímo způsobena trestným činem, a který v důsledku smrti této osoby utrpěl újmu*“⁶³. Tato směrnice významně revidovala a doplnila zásady výše zmiňovaného rámcového rozhodnutí 2001/220/SVV a dle mého názoru znamenala velký pokrok v oblasti úrovně ochrany obětí v rámci trestního řízení. V souladu s tzv. Budapešťským plánem⁶⁴, bylo jejím cílem „*revidovat a doplnit zásady uvedené v rámcovém rozhodnutí 2001/220/SVV a významným způsobem pokročit v úrovni ochrany obětí v celé Unii, a to zejména v rámci trestního řízení*“⁶⁵. Dle mého názoru tohoto cíle bylo dosaženo, neboť směrnice o minimálních pravidlech komplexně upravuje ochranu obětí v trestním řízení a pomoc obětem a nezaobírá se pouze jednotlivými instituty sloužícími k ochraně obětí a pomoci jim (na rozdíl od výše zmíněných směrnic o odškodňování a o evropském ochranném příkazu)⁶⁶. Pro Českou republiku považuji směrnici o minimálních pravidlech za stěžejní dokument, jelikož na ni reaguje zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (dále též jen „ZOTČ“). Například jeho § 20 odst. 2 je přímým projevem implementace odst. 61 preambule a článku 25 této směrnice. Také zakotvení existence speciálních výsledkových místností pro výslech dětských svědků v § 20 odst. 2 ZOTČ je v souladu s článkem 23 odst. 2 písm. a) směrnice o minimálních

---

⁶¹ VANDUCHOVÁ, M., HOŘÁK, J. a kol. *Na křižovatkách práva.*, 1. vyd., Praha: C. H. BECK, 2011, s. 115

⁶² JELÍNEK, J. a kol., *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou.*, 1. vyd., Praha: Leges, 2014, s. 14

⁶³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV, článek 2, bod 1. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>

⁶⁴ Usnesení ze dne 10. června 2011 o plánu posílení práv a ochrany obětí, zejména v trestním řízení.

⁶⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV, bod 4 preambule.

⁶⁶ JELÍNEK, J., GRÍVNA, T., HERCZEG, J., NAVRÁTILOVÁ, J., SYKOVÁ, A. a kol. *Trestní právo Evropské unie.* Praha: Leges, 2014, s. 285

pravidlech⁶⁷. Nedostatkem ovšem je, že ZOTČ plně tuto směrnici nezohledňuje i přes to, že byl vyhlášen až po jejím přijetí⁶⁸.

Bohužel byla směrnice o minimálních pravidlech přijata až po směrnicích, které obsahovaly speciální úpravu⁶⁹, proto je evropská úprava v oblasti ochrany obětí trestných činů a pomoci jim velmi nepřehledná a obsahuje mnohé duplicitní úpravy i přesto, že není rozsáhlá⁷⁰.

Významným dokumentem je také výše zmíněná směrnice o odškodňování obětí trestných činů. Tento dokument stanoví postupy spolupráce členských států při odškodňování obětí v případě, že trestný čin byl spáchán v jiném státě, než kde má oběť bydliště. Tímto také Evropská unie odstraňuje překážku volného pohybu osob a služeb v rámci EU. Významný je k dokumentu také rozsudek Soudního dvora EU ve věci „Cowan“⁷¹. V této věci nebylo anglickému turistovi I. W. Cowanovi ve Francii přiznáno odškodnění z důvodu absence jeho trvalého pobytu na území Francie. Soudní dvůr rozhodl, že „pokud právo Společenství zaručuje fyzické osobě svobodu odebrat se do jiného členského státu, je nezbytným důsledkem této svobody pohybu ochrana této osoby před újmou v dotčeném členském státě na stejném základě, jako u státních příslušníků uvedeného státu a osob, které v něm mají bydliště“. V českém právu se tato úprava promítá v ustanoveních § 34 až § 36 ZOTČ⁷².

Dalším významným dokumentem je Evropská úmluva o odškodňování násilných trestných činů, která vstoupila v platnost 1. února 1988. Tato úmluva stanovila minimální standard pro odškodňování obětí násilných trestných činů ze strany státu a určila limity v oblasti této spolupráce⁷³. Zde obsažená úprava vychází z toho, že peněžitou pomoc poskytuje obětem stát, na jehož území došlo ke spáchání trestného činu a stát, ve kterém oběť pobývá, zase poskytuje potřebnou pomoc související s uplatňováním nároku oběti⁷⁴. Jedná se o úmluvu zobecňující poznatky jednotlivých evropských států v této oblasti, neboť většina z přijímajících států přijala

---

⁶⁷ DURDÍK, T., ČÍRTKOVÁ, L., HÁKOVÁ, D., VITOUŠKOVÁ, P., *Zákon o obětech trestných činů. Komentář.*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 174 - 176

⁶⁸ JELÍNEK, J., GRÍVNA, T., HERCZEG, J., NAVRÁTILOVÁ, J., SYKOVÁ, A. a kol. *Trestní právo Evropské unie.* Praha: Leges, 2014, s. 288 - 289

⁶⁹ Těmi byly směrnice proti obchodování s lidmi a směrnice proti sexuálnímu zneužívání dětí.

⁷⁰ JELÍNEK, J., GRÍVNA, T., HERCZEG, J., NAVRÁTILOVÁ, J., SYKOVÁ, A. a kol. *Trestní právo Evropské unie.* Praha: Leges, 2014, s. 286

⁷¹ Rozsudek SDEU 186/87 ze dne 2. února 1989 ve věci Ian Wiliam Cowan proti Trésor public.

⁷² JELÍNEK, J., GRÍVNA, T., HERCZEG, J., NAVRÁTILOVÁ, J., SYKOVÁ, A. a kol. *Trestní právo Evropské unie.* Praha: Leges, 2014, s. 287

⁷³ Viz preambule Evropské úmluvy o odškodňování násilných trestných činů, která vstoupila v platnost 1. února 1988.

⁷⁴ JELÍNEK, J., GRÍVNA, T., HERCZEG, J., NAVRÁTILOVÁ, J., SYKOVÁ, A. a kol. *Trestní právo Evropské unie.* Praha: Leges, 2014, s. 286

zákon o podmínkách odškodňování obětí trestných činů ještě před přijetím této úmluvy. Tato skutečnost také poukazuje na důraz, který státy začaly v té době klást na dodržování a ochranu základních práv a svobod. Plně v souladu s touto úmluvou byl pak u nás přijatý zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů. Česká republika poté k této úmluvě přistoupila a zapojila se tak do jedné z forem ochrany obětí trestné činnosti na mezinárodní úrovni⁷⁵.

Ani Rada Evropy v této oblasti nezůstala nečinná. Již v 60. letech minulého století začalo v členských státech docházet k stanovení pravidel odškodňování obětí z veřejných zdrojů, pokud nebylo možné kompenzace dosáhnout jinak. Na to reagoval Výbor Rady Evropy pro trestní problémy a problematiku odškodňování obětí přidal do svého pracovního programu v roce 1970. V roce 1977 přijal Výbor ministrů rezoluci o odškodňování obětí trestných činů. Tato rezoluce ovšem příliš nezohledňovala pohyb osob mezi státy⁷⁶.

Odhlédneme-li od evropské úpravy, považují za nutné zde uvést Deklaraci OSN o základních principech spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci, kterou přijalo Valné shromáždění OSN 29. listopadu 1985 a která byla prvním významným mezinárodním dokumentem tohoto zaměření. Ve svém článku 1 definuje oběti jako „*osoby, kterým byla individuálně nebo kolektivně způsobena škoda, včetně fyzické či psychické újmy, emočního strádání, ekonomické újmy nebo značné škody na jejich základních právech konáním nebo opomenutím, které je v rozporu s vnitrostátním trestním právem členských států, včetně zákonů zakazujících zneužití moci*“. Deklarace doporučuje členským státům přijmout opatření k prevenci viktimizace. Dále doporučuje vytvořit podmínky nezbytné k tomu, aby obětem byly v průběhu trestního řízení poskytovány potřebné informace a pomoc, aby bylo přihlíženo k jejich názorům a potřebám, aby byla respektována lidská důstojnost a právo na soukromí, aby obdržely spravedlivé odškodnění od pachatele nebo z jiných zdrojů a aby byla obětem poskytována materiální, zdravotnická, psychologická a sociální pomoc ze strany státních i nestátních organizací. Také již zde byl zakotven princip (konkrétně v článku 2), že oběť je pokládána za oběť bez ohledu na označení, dopadení a prokázání viny pachateli⁷⁷. Deklarace stanovila minimální standard

---

⁷⁵ KRÁL, V. *Oškodňování obětí trestné činnosti. Zákony s poznámkami*. 1. vyd., Praha: C. H. BECK, 1998, s. 7 - 11

⁷⁶ GRÍVNA, T., ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář*. 1. vyd, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 3 - 5

⁷⁷ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEŽULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007, 1. vyd., s. 29 - 31

zacházení s oběťmi a významně ovlivnila tvorbu dalších dokumentů na poli mezinárodního práva⁷⁸.

2.2 Stav a vývoj právní úpravy v České republice (před přijetím zákona o obětech trestných činů)

Pojem oběť není ve světě nový. Jedna z definic pojmu oběti byla předložena zakladatelem viktologie Hansem von Hentingem a definovala oběť jako „osobu, organizaci, morální nebo právní řád, které jsou ohroženy, poškozeny, nebo zničeny trestným činem“⁷⁹. České právo ale tento termín neznalo až do roku 1997, kdy došlo k přijetí zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti (dále též jen „zákon o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti“). Do přijetí tohoto zákona v našem právním řádu existoval pouze pojem poškozený, který je v trestním řádu dodnes, a přestože se v mnohém s pojmem oběť překrývá, má i zásadní odlišnosti. Poškozený je totiž spíše pojímán jako procesní strana řízení, přičemž ZOTČ cílí spíše na lepší ochranu oběti jako adresáta zvláštní ochrany ze strany státu. Zároveň oběť jako tento subjekt nemůže svá práva zcizovat (na rozdíl třeba od poškozeného, který svou pohledávku může postoupit). Poškozeným může být také právnická osoba, obětí ne. Pojem oběť je ovšem širší ve smyslu, že obětí mohou být i jiné osoby, jako například pozůstalí po oběti (např. příbuzný v pokolení přímém, manžel a podobně)⁸⁰. Do přijetí ZOTČ byl tedy pojem oběť v prvé řadě pojmem kriminologickým a jediným zákonem obsahujícím tento pojem byl zákon o peněžité pomoci obětem trestných činů. V trestním řízení tedy mohla oběť vystupovat jen v postavení poškozeného, oznamovatele, nebo svědka. V těchto formách postavení bylo možno úpravu najít na mnoha místech tehdejšího trestního řádu⁸¹.

Dnes pojem oběť vymezuje ZOTČ, který ve svém § 2 za oběť označuje jednak každou „fyzickou osobu, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil“ a dále také příbuzného v pokolení přímém, sourozence, osvojence, osvojitele, manžela nebo registrovaného partnera, druha nebo osobu, které oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat

---

⁷⁸ GRÍVNA, T., ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář*. 1. vyd, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 3

⁷⁹ GÖPPINGER, H. *Kriminologie*. München: C. H. BECK Verlagsbuchhandlung, 1980, s. 589.

⁸⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 16 - 17

⁸¹ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů. Příručka pro pomáhající profese*. 1. vyd. 2007, Praha: Grada Publishing, a.s., s. 154 - 162

výživu, jestliže oběť následkem trestného činu zemřela⁸². V kriminalistice je pojem oběť vymezen velmi úzce, rozumí se jím totiž pouze „konkrétní fyzická osoba, která utrpěla újmu na životě, zdraví, cti, majetku, nebo jiných subjektivních právech“⁸³. V současnosti převažuje v české kriminalistice, kriminologii i viktimologii názor, že nemá význam zabývat se právními osobami jako oběťmi a kolektivními oběťmi⁸⁴, i má práce tedy zůstane u pojmu oběti jako fyzické osoby.

Postavení poškozeného bylo v našem právním řádu dlouhou dobu velmi znevýhodněno oproti pachateli (obviněnému). Postavení poškozeného totiž upravoval pouze trestní řád. Mezi hlavní práva poškozeného patřilo například právo na obdržení rozsudku, nebo právo na náhradu škody. Tato práva byla postupnými novelami rozšiřována a posilována, ale bez ucelenější koncepce. Kromě novelizací trestního řádu vznikly ještě další na tomto poli významné zákony. Jedním z nich, který zde uvedu jako příklad, je zákon o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti. Nicméně § 2 odst. 2 tohoto zákona počítal s obětí pouze jako s fyzickou osobou, již důsledkem trestného činu vznikla škoda na zdraví. Tento okruh rozšířil až ZOTČ, který tuto problematiku převzal. Stále ovšem musí oběť žádost o peněžitou pomoc podat do dvou let ode dne, kdy se o této újmě dozvěděla (maximálně ovšem do pěti let od spáchání deliktu) a to písemně Ministerstvu spravedlnosti⁸⁵.

Z výše uvedeného může být tedy zřejmé, že před přijetím ZOTČ byla právní úprava postavení obětí rozmělněna a komplexní předpis zaměřený pouze na problematiku obětí u nás chyběl⁸⁶. Změnu v podobě samostatného zákona hodnotím jako ve skrze pozitivní i přes jeho nedostatky, na které mimo jiné reagovaly svým hodnocením jak neziskové organizace⁸⁷, tak odborná veřejnost⁸⁸, jejichž reflexe byla velmi důležitá a některé z původně vytýkaných vad byly následně

---

⁸² Zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), § 2

⁸³ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*, Praha: C. H. BECK, 2004, s. 66

⁸⁴ MUSIL, J. *Kriminalistika: vybrané problémy teorie a metodologie.*, 1. vyd., Praha: Policejní akademie České republiky, 2001, s. 45

⁸⁵ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů.* 1. vyd. 2016, Praha: Grada Publishing, a.s., s. 43 - 46

⁸⁶ ROUBALOVÁ, M., KOSTELNÍKOVÁ, Z. PEŠKOVÁ, M., HOLAS, J. *Péče o oběti trestných činů- dílčí výsledky výzkumu obětí. Trestněprávní revue.* 2018, č. 7 - 8, s. 185

⁸⁷ Například evaluace provedená organizací La Strada ČR vytýkala mimo jiné stále obtížnou dostupnost bezplatné právní pomoci pro oběti (i pro ty zvláště zranitelné), možnosti snížení či nepřiznání peněžité pomoci obětem, nedůslednou aplikaci ZOTČ v souvislosti s vedením výslechu oběti a mnohé další. Dostupné na <http://www.strada.cz/cz/publikace-a-vystupy-la-strada-cr>.

⁸⁸ Viz například JELÍNEK, J., PELC, V. *Zákon o obětech trestných činů- jeho nedostatky a možnosti řešení. Bulletin advokacie.* 2015, č. 11, s. 19-23, nebo KOZÁK, V. *Nad praktickými nedostatky aplikace zákona o obětech. Trestněprávní revue.* 2015, č. 9, s. 209 - 211.

vyřešeny novelou z roku 2017⁸⁹. Dle mého názoru je samostatná úprava velmi vhodná, neboť zlepšuje přehlednost pro její adresáty, což doufám vede i ve větší ochotu obětí oznamovat trestné činy a ke změně přístupu orgánů činných v trestním řízení k nim.

2.3 Práva a povinnosti obětí

Přijetí zákona o obětech trestných činů bylo důsledkem implementace závazků, které pro Českou republiku vyplývají z dokumentů přijatých na evropské úrovni, o čemž hovoří kapitola 2.1 této práce. Práva obětí se rozšířila a došlo i k posílení pomoci obětem trestných činů⁹⁰. Předmětem úpravy v tomto zákoně jsou především práva obětí, peněžitá pomoc ze strany státu a vztahy státu a subjektů poskytujících služby obětem trestných činů. Práva obětí jsou zejména následující: právo na informace, na ochranu soukromí, na poskytnutí odborné pomoci, na ochranu před sekundární viktimizací ze strany orgánů činných v trestním řízení⁹¹.

Právo na poskytnutí odborné pomoci nalezneme v § 4 - 6 ZOTČ. Touto pomocí je myšlena pomoc právní (dle zákona o advokacii), psychologické a sociální poradenství (dle zákona o sociálních službách), poskytování právních informací a restorativní programy. Tuto odbornou pomoc poskytují zejména neziskové organizace, advokáti a Probační a mediační služba ČR⁹².

Informace poskytované oběti mají být především srozumitelné. Právo na informace zakotvuje § 7 - 13 ZOTČ. Poskytovatelé těchto informací především musí sdělit oběti, na které subjekty se s žádostí o pomoc může obrátit a jaké služby poskytují. Další informace jsou poskytovány na žádost oběti a to v jazyce, o kterém oběť prohlásí, že mu rozumí⁹³.

Ochranu před druhotnou újmou obsahuje především § 17 - 22 ZOTČ a zahrnuje především právo na omezení kontaktu s pachatelem a zvláštní pravidla pro provádění výslechu oběti, dále právo na doprovod důvěrníka a možnosti oběti učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl trestný čin na její život. Prohlášení plní významnou roli v otázce vypořádání oběti s primární újmou. Slouží k tomu, aby se oběť sama vypořádala s deliktem, a zároveň, aby si pachatel uvědomil následky svého nezákonného jednání⁹⁴.

---

⁸⁹ GRÍVNA, T., VÁLKOVÁ, H. *Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 Sb. s účinností k 1. 4. 2017. Trestněprávní revue*. 2017, č. 9, s. 195

⁹⁰ JELÍNEK, J. a kol., *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou.*, 1. vyd., Praha: Leges, 2014, s. 11

⁹¹ Tamtéž, s. 17

⁹² Tamtéž, s. 17

⁹³ VICHÉREK, R. *Oběti trestných činů a jejich práva. EPRAVO.CZ* [online]. 2013, [cit. 16. 02. 2020]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>

⁹⁴ JELÍNEK, J. a kol., *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou.*, 1. vyd., Praha: Leges, 2014, s. 18

Ochranu před reviktimizací má zabezpečovat také právo na ochranu soukromí oběti, které najdeme v § 15 a § 16 ZOTČ. Toto právo obsahuje zákaz zveřejňování informací o totožnosti oběti (ochranu údajů týkající se dalších osob zabezpečují § 8a – 8d trestního řádu⁹⁵) a poskytování osobních údajů oběti. Pokud o to oběť (nebo její zákonný zástupce, opatrovník, zmocněnec či důvěrník) požádá, vedou se tyto záznamy tak, aby se s nimi mohly seznámit pouze orgány činné v trestním řízení, úředníci Probační a mediační služby a policisté, kteří jsou v dané věci činní⁹⁶.

Významným právem je také právo oběti na peněžitou pomoc ze strany státu a tomu odpovídající povinnost státu toto právo při splnění podmínek uspokojit. Toto právo bylo v právním řádu ČR zakotveno již před vznikem zákona o obětech trestných činů a to v roce 1997 v zákoně o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti. Primárně toto právo slouží k překonání zhoršení sociální situace, které způsobil oběti trestný čin. Oproti úpravě před přijetím ZOTČ je ale nový druhotný účel této úpravy také nahrazení újmy způsobené oběti⁹⁷.

Nezřídka kdy je oběť zároveň svědkem trestného činu. Jako taková má povinnost dostavit se na předvolání k orgánu činném v trestním řízení a vypovídat o tom, co je jí o deliktu, jeho okolnostech či pachateli známo⁹⁸. Dále má povinnost podrobit se konfrontaci, rekognici, prověrce na místě, vyšetřovacímu pokusu a rekonstrukci, a v případě potřeby také vyšetření duševního a tělesného stavu⁹⁹.

2.4 Zvlášť zranitelná oběť, právní prostředky její ochrany a jejího výslechu

Významným pojmem ve viktimologii, který je důležitý pro tuto kapitolu, je pojem *vulnerabilita (zranitelnost)*, jež se objevil na konci minulého století. Za zranitelné byli považováni lidé, kteří měli kvůli podmínkám svého života vyšší pravděpodobnost viktimizace. Pojem zvlášť zranitelné oběti zavedl do českého právního řádu v roce 2013 ZOTČ. Rozdělení obětí na zvlášť

---

⁹⁵ Zákon č. 141/1961 Sb. Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁹⁶ GRIVNA, T., ŠAMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář*. 1. vyd, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 126 - 131

⁹⁷ JELÍNEK, J. a kol., *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou.*, 1. vyd., Praha: Leges, 2014, s. 19 - 20

⁹⁸ Povinnost vypovídat nemá, jestliže je pachatel její příbuzný v přímém pokolení, nebo jestliže by tím bylo způsobeno nebezpečí způsobení újmy sobě, nebo osobě blízké (jejíž újmu by oběť pocítovala jako svou vlastní).

⁹⁹ POLICIE ČR, *Práva a povinnosti oběti v roli svědka*. *Policie.cz* [online]. © 2019, [cit. 16. 02. 2020]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/prava-a-povinnosti-obeti-v-rol-i-svedka.aspx>

zranitelné a ty ostatní mi připadá velmi praktické, neboť u zvláště zranitelné oběti je třeba se od počátku snažit o zvláště citlivé zacházení¹⁰⁰.

Tento typ oběti vymezuje ZOTČ ve svém § 2 odst. 4 a do skupiny zvláště zranitelných obětí řadí dítě, osobu vysokého věku, osobu postiženou (hendikepem fyzickým, mentálním, psychickým, či postiženou smyslovým poškozením), pokud toto postižení může vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy, oběť trestného činu obchodování s lidmi (dle § 168 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, dále též jen „trestní zákoník“) nebo trestného činu teroristického útoku (dle § 311 trestního zákoníku) a „*oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestného činu, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, trestného činu spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní*“¹⁰¹.

Tyto oběti mají zvýšené riziko nebezpečí způsobení druhotné újmy a zvýšené riziko zavražďování pachatelem. Je také předpokládána jejich zvýšená náchylnost k citovému zranění způsobenému účastí v trestním řízení. Tato vulnerabilita vyplývá z osobní charakteristiky oběti (např. dítě), z povahy trestného činu (např. oběť trestného činu obchodování s lidmi), nebo také ze životní situace, v níž se osoba nachází (např. oběti, jimž chybí sociální opora)¹⁰².

Velmi důležité je též upozornit na *princip presumpce zvláště zranitelné oběti*. Tato zásada je upravena v § 3 odst. 1 ZOTČ, ve kterém se mimo jiné dočteme, že „*existují-li pochybnosti o tom, zda je oběť zvláště zranitelnou, je třeba ji za zvláště zranitelnou považovat*“. Tato zásada je pro oběti dle mého názoru naprosto stěžejní, neboť pokud by oběť musela sama prokazovat, že se řadí do této kategorie, mohla by se tímto neúměrným zatížením zvýšit pro oběť již tak velká tíha nastalé situace, mohlo by tak dojít k prohloubení primární viktimizace a zvýšilo by se tím riziko

---

¹⁰⁰ ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi*, 1. vyd., Praha: Portál, 2014, s. 125 - 127

¹⁰¹ Zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), § 2

¹⁰² VICHEREK, R. *Oběti trestných činů a jejich práva*. *EPRAVO.CZ* [online]. 2013, [cit. 17. 11. 2019]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>

sekundární viktimizace¹⁰³. Podle mne je proto lepší „zbytečně“ přiznat práva zvláště zranitelné oběti osobě, která touto obětí ve skutečnosti není, než je upřít osobě, která jí je.

Další ze zásad postavení oběti je zásada nezávislosti statusu oběti na trestním řízení. Tato zásada řeší potřeby oběti, které jsou primárně aktuální. Nečeká se tedy na zjištění pachatele, jeho obvinění či odsouzení, nebo na to, až výsledek trestního řízení vejde ve známost. Významná je tato zásada především ve spojení s právem oběti na peněžitou pomoc, neboť zde by onen výše zmíněný časový odklad mohl znamenat i uvržení oběti do existenční tísně¹⁰⁴.

Zvláště zranitelné oběti mají v ZOTČ svá speciální práva, která jsou pro tuto kategorii rozšiřující a kterým se nyní budu věnovat. Jedná se například o právo na bezplatnou odbornou pomoc, které má poskytovatel na základě žádosti zvláště zranitelné oběti povinnost poskytnout. Pokud tato oběť má zároveň v řízení postavení poškozeného, náleží jí právo na právní pomoc bez ohledu na její majetkové poměry a bez ohledu na to, zda v řízení uplatnila nárok na vydání bezdůvodného obohacení, či náhradu škody, nebo nemajetkové újmy. O tomto mají orgány činné v trestním řízení (dále též OČTŘ) povinnost, ve smyslu § 46 zákona č. 141/1991 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), zvláště zranitelnou oběť poučit¹⁰⁵. Pokud nevzniklo spáchaným činem nebezpečí nouze, trvale nepříznivý následek, nebo pokud se jedná o oběť trestného činu zanedbání povinné výživy (dle § 196 trestního zákoníku), nemá poskytovatel tuto povinnost¹⁰⁶.

Na následujících řádcích dále shrnu specifická pravidla po výslech zvláště zranitelné oběti. Tato jsou obsažena především (i když ne výhradně) v § 20 ZOTČ. Jde například o mimořádně citlivý přístup k oběti při výslechu a podání vysvětlení a také o právo oběti být vyslýchána osobou, která je k tomu zvláště vyškolená. Toto by dle mého názoru mělo takové oběti velmi ulehčit od jejího psychického napětí v dané situaci.

Při výslechu je nutno také přihlídnout k individuálním potřebám oběti, například, je-li oběť dítětem (ale nejen tehdy), vyslýchá se ve speciálních výslechových místnostech. Tyto místnosti jsou zásadně odlišné od běžných kanceláří, jsou vybaveny tak, aby podporovaly duševní pohodu a klid a také jsou vybaveny speciálními demonstračními pomůckami, které slouží mimo jiné

---

¹⁰³ Důležité je při prezentaci této zásady dále zmínit i další zásadu, kterou obsahuje § 3 ZOTČ, tzv. zásadu zákazu zneužití postavení oběti, která poukazuje na obecnou zásadu, že nikdo nesmí mít prospěch z vlastní nepoctivosti.

¹⁰⁴ DURDÍK, T., ČÍRTKOVÁ, L., HÁKOVÁ, D., VITOUŠKOVÁ, P., *Zákon o obětech trestných činů. Komentář.*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 34

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 33 – 34.

¹⁰⁶ Zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), § 5

k upřesnění získávaných informací. Hlavním cílem těchto místností je usnadnění kontaktu oběti s vyslychajícím a zároveň zmírnění jejich nepříjemných zážitků spojených s výsledkem a předcházení tak její sekundární viktimizaci¹⁰⁷.

Výslech má také být proveden tak, aby po obsahové stránce nemuselo dojít k jeho opakování. Měl by tedy při zachování citlivosti zároveň být dostatečně podrobný. Pokud by i přes tuto snahu musel být výslech zopakován před stejným orgánem, má být toto činěno stejnou osobou, jestliže tomu nebrání vážné okolnosti (například nemoc původně vyslychající osoby)¹⁰⁸.

V přípravném řízení má také oběť právo na výběr pohlaví vyslychajícího. Tuto žádost smí policejní orgán odmítnout pouze ve vážných odůvodněných případech. Podobné právo výběru má tato oběť i v případě, že je nutné výpověď tlumočit, a tohoto práva smí využít kdykoliv v průběhu řízení. Výslech musí být proveden zvlášť šetrným a ohleduplným způsobem a jen je-li to nevyhnutelné, je možné klást otázky, které směřují do intimní sféry oběti (proti takové otázce má zvlášť zranitelná oběť právo podat námitku)¹⁰⁹.

Dle mého názoru je pro zvlášť zranitelnou oběť a pro omezování rizika její sekundární viktimizace velmi přínosné také právo na zabránění kontaktu s pachatelem, jež je uvedeno v § 17 ZOTČ, neboť například pro oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti by bylo v některých případech neúměrně psychicky zatěžující a stresující, pokud by se s pachatelem byla nucena znovu setkat. K tomuto uvádí výstižný příklad Ježková, která popisuje případ, kdy „*oběť znásilnění požádala soud o zabránění kontaktu s pachatelem podle § 17 ZOTČ. Soudkyně jí sdělila, že zajistí, aby se nemusela setkat s pachatelem v soudní síni, ale že již neodpovídá za prostory mimo soudní síň. Žena se spachatelem na chodbě nakonec setkala, což mělo velice negativní důsledky na její psychický stav a ovlivnilo její schopnost vypovídat před soudem.*“¹¹⁰.

Na tomto místě ale nelze opomenout názor Jelínka a Pelce, kteří označují toto právo jako právo, které je také schopné v některých případech ve svém výsledku bezdůvodně omezit právo na

---

¹⁰⁷ Prevence kriminality v České republice, *Speciální výslechové místnosti*. *Prevencekriminality.cz* [online]. © 2019, [cit. 20. 11. 2019]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/dobra-praxe/specialni-vyslechove-mistnosti/>

¹⁰⁸ JELÍNEK, J. a kol., *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou.*, 1. vyd., Praha: Leges, 2014 s. 112 - 114

¹⁰⁹ POLICIE ČR, *Zvlášť zranitelné oběti*. *Policie.cz* [online]. © 2019, [cit. 18. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zvlast-zranitelne-obeti.aspx>

¹¹⁰ JEŽKOVÁ, V. *Právek proti násilí na ženách: Bilá místa české legislativy*. Praha: profem, o.p.s., 1. vyd. 2016, s. 88

obhajobu (jak oni uvádí, jedná se například o sedmnáctiletou oběť bagatelního trestného činu, který by byl spáchán stejně starým pachatelem)¹¹¹.

Pokud bych se ocitla v postavení oběti, byl by pro mne ale respekt přání, aby nedošlo k bezprostřednímu vizuálnímu kontaktu s pachatelem, velmi důležitý. Toto právo je zakotveno v § 20 odst. 4 ZOTČ. Jestliže toto přání oběti nelze vyvodit z jejího chování, je nezbytné se na to oběti dotázat (toto činí orgán provádějící její výslech). Pokud oběť toto přání projeví, je tento orgán povinen učinit opatření vedoucí k zabránění tomuto kontaktu. Lze pro tyto účely využít například videokonferenční zařízení nebo jednostranně přístupné zrcadlo, zajištění oddělených čekacích místností pro oběť a osobu označenou obětí za pachatele a podobně. Tomuto přání ale orgány činné v trestním řízení nejsou povinny vyhovět, pokud tomu brání závažné důvody¹¹².

---

¹¹¹ JELÍNEK, J., PELC, V. *Zákon o obětech trestných činů- jeho nedostatky a možnosti řešení*. Bulletin advokacie, 2015, č. 11, s. 19 - 23

¹¹² DURDÍK, T., ČÍRTKOVÁ, L., HÁKOVÁ, D., VITOUŠKOVÁ, P., *Zákon o obětech trestných činů. Komentář.*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 161 - 177

3 Kriminalistické aspekty viktimologie

3.1 Oběť jako původce stop

Kriminalistická stopa a nauka o kriminalistických stopách zaujímá v kriminalistice významné postavení. Kriminalistické stopy poskytují vyšetřovatelům cenné informace o průběhu spáchání trestného činu, o použitých nástrojích k jeho spáchání, o chování pachatele a dalších zúčastněných osob. Za kriminalistickou stopu považujeme každou změnu v prostředí či vědomí člověka, která časově, místně či alespoň příčinně souvisí s relevantní událostí, a tato změna je nějakým způsobem vyhledána a dekodována. Stopy dělíme na věcné a paměťové, přičemž stopy paměťové vznikají a uchovávají se ve vědomí člověka a stopy materiální vznikají a uchovávají se na různých objektech v přírodě¹¹³. Kriminalistická stopa je schopna nám poskytnout mnoho informací a to jak informací o svém původci, tak také o ostatních vlivech podílejících se na jejím vzniku¹¹⁴.

Na úvod třetí části mé práce, která se bude zabývat kriminalistickými stopami, považuji za nezbytné chvíli věnovat popisu vzniku těchto stop, které za sebou zanechává trestná činnost. K tomuto je nutné představit *teorii odrazu*. Tato teorie popisuje, že každý trestný čin za sebou zanechává odraz jak v prostředí, ve kterém se odehrál, tak ve vědomí osob, jež byly jeho účastníky či svědky. V tomto onen odraz spočívá, trestný čin se odráží ve svém okolí a zároveň toto okolí působí na trestný čin a ovlivňuje jeho průběh. Metoda spáchání trestného činu se odráží do kriminalisticky relevantních stop. Aby ke kriminalisticky relevantnímu odrazu mohlo dojít, musí být naplněno několik podmínek. Tato změna v prostředí se musí odehrát v souvislosti s událostí, která je pro kriminalisty relevantní. Tímto se vyloučí stopy na místě činu, které s činem samotným nesouvisí, například otisky prstů, části textilií a podobně. Dále tyto změny v prostředí musí existovat alespoň do doby jejich zajištění kriminalisty, například u dopravních nehod může dojít ke vzniku mnoha odrazů nehody v prostředí, avšak jen některé z nich jsou kriminalisty zajistitelné, například stopy pneumatik automobilu v blátě u vozovky může rychle smýt déšť, naproti tomu stopy po brzdění vozidla na asfaltu a vylitý motorový olej na vozovce zůstávají delší čas a poskytují tak kriminalistům časový prostor pro jejich zajištění. Informace z této stopy také musí být současnou vědou poznatelná, v minulosti například ne všechny chemické stopy byly zjištěitelné a využitelné, kvůli omezeným vědeckým poznatkům a technikám tehdejší doby. Odraz trestného

---

¹¹³ STRAUS, J. a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 79 - 80

¹¹⁴ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J., *Kriminalistika*, Praha: C. H. BECK, 2004, s. 75 - 76

činu v materiálním prostředí vede ke vzniku materiálních stop, zatímco odrazem činu ve vědomí lidí vznikají stopy paměťové¹¹⁵.

Stopy jsou pro kriminalisty velmi důležité v procesu poznávání průběhu trestného činu, poskytují představu o prostředcích použitých k jeho spáchání, o individuálních vlastnostech pachatele a o tom, zda čin páchal sám, či měl společníky a v neposlední řadě také o pohnutce, která ho vedla ke spáchání trestného činu¹¹⁶.

V následujících kapitolách představím oběť v roli původce i nositele stop a to stop věcných i paměťových.

3.1.1 Věcné stopy vytvářené obětí na těle pachatele a na místě činu

Stopy vznikají působením deliktu na prostředí, ve kterém se odehrává. Tímto působením vznikají na okolí změny (například se může jednat o otisk podrážky boty účastníků trestné činnosti v blátě na místě činu) a takto působit může nejen pachatel, ale i objekt jeho útoku¹¹⁷.

Kategorii materiálních stop můžeme rozdělit podle základního hlediska, zda jsou viditelné, či ne. Ty viditelné jsou poznatelné pouhým okem, ačkoliv také vyžadují důkladnou kriminalistickou práci. Kriminalisté tyto stopy zajišťují na tělech osob (živých i mrtvých), zbraních, oděvech, či listinách nalezených na místě činu. Vždy se poznamená, kde tyto stopy byly nalezeny, a toto je zapsané do kriminalistické dokumentace. Oproti tomu stopy latentní jsou lidskými smysly těžko poznatelné, či vůbec nepoznatelné, pouze ve výjimečných případech je lze rozpoznat lidským okem. Příkladem těchto stop jsou stopy daktyloskopické, či třeba stopy obuvi v prachu na místě činu. Latentní stopy pro jejich další použití kriminalisty musí být kriminalistickými prostředky zviditelněny. Těmito prostředky může být široká škála věcí, od obyčejné lupy až po laserové záření¹¹⁸.

Dalším kritériem dělení věcných stop je dělení dle toho, jakou informaci stopy obsahují. Lze je dělit na stopy obsahující informaci o vnějšku či vnitřku předmětu, který je jejich původcem. Příkladem stopy obsahující informaci o vnějších znacích předmětu je například stopa zanechaná zbraní, stopou obsahující informaci o vnitřní struktuře předmětu může být například kost. Stopy

---

¹¹⁵ STRAUS, J., PORADA, V. a kol. *Teorie, metody a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2017, s. 68 - 73

¹¹⁶ Tamtéž, s. 80 - 83

¹¹⁷ Tamtéž, s. 68

¹¹⁸ PORADA, V., SUCHÁNEK, J., STRAUS, J. *Vyhledávání a zajišťování kriminalistických stop na místě činu*. *Soudní inženýrství*. 2005. č. 16, s. 312 - 317

také mohou obsahovat informaci o jejich tvůrci, těmito stopami jsou například daktyloskopické stopy, stopy hlasové, či stopy obuvi¹¹⁹.

Dnes stále větší význam mají také mikrostopy, které pro svou malou velikost i hmotnost nejsou okem poznatelné, těmito stopami mohou být například zplodiny způsobené výstřelem, či dokonce pouze mikro fragment jediné biologické buňky. Jejich výraznou vlastností je, že k jejich poznání je zapotřebí použití nejlepších vědeckotechnických metod současnosti, což ukazuje, že hranice mezi „běžnou“ kriminalistickou stopou a mikrostopou je stále pohyblivá vzhledem k vývoji kriminalistických prostředků¹²⁰.

Nejen oběť trestného činu, který obsahuje násilí, může pachatele v sebeobraně zranit¹²¹. Na těle pachatele oběť zanechává stopy například ve formě poškození pachatelova oděvu, či ve formě oděrek na jeho těle¹²². Jako příklad věcných stop na těle pachatele dobře poslouží případ popsáný v Kriminalistickém sborníku č. 2/2010. Jedná se o případ, ve kterém jeden z bratrů v afektu druhého probodl nožem, čímž došlo k usmrcení druhého z bratrů. Při prohlídce těla prvního bratra mu byl proveden stěr dutiny ústní a stěry z míst pod nehty. Na těle podezřelého byly nalezeny četné oděrky, které svědčily o kontaktu těchto míst s pevnými předměty, patrně s nehty jiné osoby. Tento náález ukazoval na zápas podezřelého s jinou osobou¹²³.

Dalším příkladem může být případ popsáný v Kriminalistickém sborníku č. 3/2017. Dva mladíci společně požili větší množství marihuany a lysohlávek. Požití těchto hub jim způsobilo halucinace, vinou kterých náhle jeden pojal úmysl druhého usmrtit. Nejprve ho povalil na zem, rdousil a následně se ho pokoušel bodnout kapesním nožem. Oběť se však velmi intenzivně bránila a způsobila pachateli mnoho oděrek v oblasti lebky a krku a velké množství modřin, svědčících o jeho sebeobraně¹²⁴.

Význam mají i věcné stopy vytvořené obětí nevědomky, které svědčí o její přítomnosti na místě činu, například její vypadlé vlasy, či kusy jejích tělesných tkání¹²⁵. Na místě činu může oběť vytvořit a zanechat mnoho kriminalisticky relevantních stop. Může zde třeba zanechat svůj osobní

---

¹¹⁹ STRAUS, J. a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 91

¹²⁰ Tamtéž, s. 93 - 95

¹²¹ MAREŠOVÁ, A., MARTINKOVÁ, M., *O významu poznávání obětí trestné činnosti*. In: *Kriminalistika*. 2009. č.1 s. 42 - 55

¹²² STRAUS, J., NĚMEC, M. a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2009, s. 103

¹²³ ŠIMEK, M. *Bratrovražda. Kriminalistický sborník*. 2010. č. 2., s. 3 - 7

¹²⁴ VALERÍAN, L., DORNÍK, P., KHULOVÁ, H., KURKA, P. *V zajetí lysohlávek. Kriminalistický sborník*. 2017. č. 3, s. 35 - 40

¹²⁵ STRAUS, J., NĚMEC, M. a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2009, s. 103

šperk (toto je dokonce doporučováno lidem, jež se stanou obětí únosu, aby na cestě nechali svou osobní věc, dle které bude možné identifikovat, že tudy museli projít), obdobně poslouží též část oblečení zanechaného na místě činu (zde bych ráda zmínila případ rozebraný níže v kapitole 3.2 o znásilnění ženy v Praze (zveřejněno v Kriminologickém sborníku č. 4/2018), která z místa činu utekla, avšak zanechala zde své roztrhané spodní prádlo, ke kterému následně kriminalisty odvedla, více o případu viz níže)¹²⁶. Dále lze na místě zanechat své tělní tekutiny, například je-li oběť donucena k poskytnutí orálního sexu pachateli a ten ejakuluje do její dutiny ústní, oběť tento ejakulát na místě činu vyplivne a zanechává tím cennou kriminologickou stopu v podobě svých slin a DNA obsaženou ve spermatu pachatele¹²⁷. Velmi běžnou stopou u násilných trestných činů jsou též stopy krve oběti, či jejich otisků na místě, kde se událost odehrála.

3.1.2 Paměťové stopy vytvářené obětí ve vědomí svědků

Paměťové stopy mají oproti stopám věcným několik zvláštností. Některé si blíže rozebereme v kapitole 3.3, zde bych ale přeci jen nějaké základní ráda uvedla. Například paměťová stopa je zásadně využitelná pouze jednou, neboť pokud je osoba vyslýchána vícekrát v jedné věci, pouze roste riziko, že se kriminalistům dostane upravených, až vymyšlených informací, ale šance, že se jim dostane nových pravdivých informací, se nezvyšuje. Též paměťovou stopu nelze využít, pokud osoba, která je jejich nositelem, její sdělení odmítá, ať již proto, že toto nelze sdělit (například důsledkem poškození mozku), či toto sdělit nechce (například pro blízký vztah s pachatelem)¹²⁸. Výzkumy v USA také prokázaly, že čím blíže k ukončení události je osoba o události vyslýchána, tím více je schopna vypovědět. Též čím více traumatizující pro ni událost je, tím lépe si zapamatuje její detaily. Dle těchto výzkumů také každý uplynulý rok přináší zapomenutí 30 % nehod, které se dané osobě v tomto roce staly, či kterých byla svědkem. V případě svědků dopravních nehod je toto číslo ještě mnohem větší, výzkumy prováděné na řidičích ukázaly, že 80 % nehod je svědky zapomenuto do 14 dnů od jejich uskutečnění¹²⁹. Dále bylo prokázáno, že svědci si velmi často pamatují výšku, váhu a barvu pleti oběti. Avšak v Americe proběhl výzkum svědků a po promítání

---

¹²⁶ FISHER, B. A. J., WOYTOWICZ, C., TILLSTONE, W. J. *Introduction to Criminalistics: The Foundation of Forensic Science*. Elsevier Academic Press. s. 305

¹²⁷ NATIONAL CRIMINAL JUSTICE REFERENCE SERVICE. *Understanding DNA Evidence: A Guide for Victim Service Providers*. Dostupné online: www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/bc000657.pdf

¹²⁸ STRAUS, J., NĚMEC, M. a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2009, s. 36

¹²⁹ ALISON, L. *Malingering or memory loss in a major collision investigation: Reconstructing accounts of suspects, victims and witnesses*. In: *The Forensics Psychologists Casebook. Psychological profiling and Criminal investigation*. Willan Publishing. 2005. s. 305 - 307

krátkého filmu, ve kterém ženu přepadl muž a ukradl jí kabelku, pouze 20 % respondentů při následné rekognici správně označilo pachatele¹³⁰. Paměťové stopy bývají velmi ovlivněny vědomím svých nositelů, jejich inteligencí, zájmy, subjektivním významem události pro osobu a v neposlední řadě také emocemi prožívanými v době jejich vzniku, neboť emocionální prožitek události ji zkresluje¹³¹. Toto poukazuje na problematičnost paměťových stop, které jsou velmi ovlivněny vědomím svých nositelů.

Paměťové stopy také ovlivňují vědomí svých nositelů, příkladem tohoto jsou například děti, které se staly svědky domácího násilí. Děti se svědky domácího násilí mezi matkou a otcem stávají ve více než 90 % případů. Prožitá událost na svědcích poté zanechává hluboká traumata, jelikož týraného rodiče nejsou schopni ochránit¹³².

V této kapitole jsem se snažila stručně shrnout vybrané zvláštnosti paměťových stop a to hlavně těch uložených ve vědomí svědků trestných činů.

3.2 Oběť jako nositel stop věcných

Zatímco stopy paměťové zanikají se smrtí oběti, stopy věcné oběť nese za života, i po své smrti. I mrtvá oběť je stále pro kriminalisty velmi cenná díky informacím, které mohou dekodovat při ohledání místa činu a jeho analýzy¹³³. O pachateli se hodně dozvíme z fyzického stavu oběti po spáchání trestného činu. Lze se setkat s tzv. odosobněním oběti, kdy se pachatel snažil vzít oběti její individuální tvář (např. zakrytím očí, znetvořením tváře). Z toho kriminalistům vyplývá, že by se mělo jednat o pachatele zpravidla mladšího věku, citově plochého a primitivního¹³⁴. Jestliže je oběť nalezena beze známek života, je tělo převezeno soudnímu lékaři, který je schopen zajistit množství stop na jejím těle pomocí provedení pitvy¹³⁵.

Oběť jako nositele stop věcných představím na následujících příkladech. Popíšu zde věcné stopy nalezené na těle oběti usmrčené, i ty přítomné na oběti přeživší.

---

¹³⁰ BUCKHOUT, R. *Nearly 2.000 witnesses can be wrong. Bulletin of the Psychomic Society.* 1980. Vol. 16. s. 307 - 310

¹³¹ STRAUS, J., PORADA, V. a kol. *Teorie, metody a metodologie kriminalistiky.* Plzeň: Aleš Čeněk. 2017, s. 102 - 103

¹³² Občanské sdružení ROSA, *Děti- svědci násilí.* Rosa-os.cz [online]. © 2014, [cit. 25.03.2020]. Dostupné z: <https://www.rosa-os.cz/informace-pro-zeny/deti-svedci-nasili/>

¹³³ ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi*, 1.vyd., Praha: Portál, 2014, s. 151

¹³⁴ Tamtéž, s. 152

¹³⁵ SAFERSTEIN, R. *Criminalistics. An Introduction to Forensic Science.* 12th edition. Boston: Pearson Education. 2018. s. 43

Prvním příkladem je brutální znásilnění ženy v Praze popsané v Kriminologickém sborníku č. 4/2018. Muž ženu odvlékl za pomoci násilí do lesa a zde na ní přes hodinu vykonával soulož. Ženě byly po činu zjištěny modřiny na obou horních končetinách, odřeniny na kolenou a hýždích. V oblasti konečníku jí byla nalezena zemina. Gynekolog jí odebral stěr z pochvy a konečníku a též jí byl odebrán stěr dutiny ústní. Následně při nalezení možného pachatele byl jemu též odebrán bukalní stěr a bylo zjištěno, že profil mužského chromozomu Y přítomný na vaginálním stěru oběti se shoduje s tím přítomným ve stěru pachatele. Vzhledem k tomu, že tento chromozom je dědičný po otcovské linii a pachatel neměl žádné žijící mužské příbuzné, bylo kriminalistům jasné, že pachatelem je právě onen muž. Tento případ jsem vzhledem k jeho malému stáří, velké medializaci a k vymezení obsahu této kapitoly, zkrátila, k dopadení pachatele kriminalistům nepostačil pouze tento stěr, ale také kombinace mnoha dalších usvědčujících důkazů¹³⁶.

Druhý příklad jsem čerpala z Kriminologického sborníku č. 2/2013. Rozebírán zde je případ vraždy prostitutky. Sousedka našla ženu mrtvou na podlaze jejího domu, oblečenou pouze ve spodním prádle, jež naznačovalo, že osudný večer poskytovala sexuální služby za úplatu, čímž si přivydělávala již několik let. Pro tuto kapitolu je z tohoto případu významné především množství kriminalisty zajištěných stop z těla oběti. Na zápěstích a kotnících oběti se nacházely otlaky, jež naznačovaly spoutání oběti ještě před smrtí, pouta však na místě činu nalezena nebyla. Na krku oběti byla přítomna strangulační rýha a nedaleko leželo vodítko pro psy, jímž s největší pravděpodobností pachatel oběť škrtil, což také bylo příčinou smrti. Na hlavě oběti se našly stopy po útoku tupým předmětem. Na její noze byl nalezen popel z cigarety, z čehož vyšetřovatelé dovodili, že pachatel ještě na místě činu po usmrcení oběti kouřil. Z těchto stop (a také z toho, že domek byl nalezen vykraden) již mohli kriminalisté sestavit základní profil pachatele, tedy že ten rok využíval služeb prostitutek, byl kuřák a nenacházel se v dobré finanční situaci¹³⁷.

Dalším příkladem, který bych zde ráda uvedla, je havárie letadla. Ze stop na tělech obětí bylo zjištěno, že co se původně tvářilo jako běžná letecká nehoda, byl ve výsledku nejspíše výsledek teroristického činu. Na tělech obětí byly totiž nalezeny stopy výbušnin¹³⁸.

---

¹³⁶ HRABÁLEK, J. *Vánoční deviant. Kriminologický sborník*. 2018. č. 4, s. 4 - 9

¹³⁷ MATOUŠEK, V. *Jak se vraždí prostitutky- I. část. Kriminologický sborník*. 2013. č. 2. s. 17 - 20

¹³⁸ HOSPODÁŘSKÉ NOVINY, *Pád letadla EgyptAir způsobil zřejmě teroristický útok. Vyšetřovatelé našli stopy výbušnin na pozůstatcích obětí. Hospodářské noviny ihned.cz* [online]. © 1996 - 2020, [cit. 21.03.2020]. Dostupné z: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-65558560-pad-letadla-egyptair-zpusobil-zrejme-teroristicky-utok-vysetrovatele-nasli-stopu-vybusniny-na-pozustatcich-obeti>

Jako poslední uvedu oběť dopravní nehody, jež byla sražena, vláčena několik metrů neznámým vozidlem a poté zanechána na místě, kde podlehla svým zraněním. Tomuto nebyli přítomni žádní svědci, avšak na oděvu oběti byly nalezeny stopy laku auta. Tento lak v té době používal pouze Ford na svůj model Mustang. Kriminalisté tedy mohli rychle zjistit podezřelého, neboť ve státě, kde se čin odehrál, byly registrovány pouze dva vozy Ford Mustang v této barvě¹³⁹.

Tato kapitola se soustředila na oběť jako nositele materiálních stop. Na výše uvedených příkladech je vidět, že oběť je pro kriminalisty cenným zdrojem informací za svého života i po své smrti.

3.3 Oběť jako nositel stop paměťových – zvláštnosti vnímání a zapamatování u oběti

Oběť je zvláštním druhem svědka, který byl trestným činem přímo zasažen¹⁴⁰. Paměť nám umožňuje akceptovat, zachovávat a oživovat *přechodné vjemy*, a to i po utišení *vyvolávajících podnětů*. Paměť slouží k zachování dřívějších prožitků a je nepostradatelným předpokladem bytí a evoluce jedince¹⁴¹. Paměťová stopa bývá základně definována jako „*změna biochemického složení jednotlivých mozkových buněk*“¹⁴². Šimovček definuje paměťovou stopu jako změnu v paměti osoby místně a časově související s trestným činem, která je využitelná v trestním řízení jako důkaz. Kriminalistika se dle něj zabývá jejich dokumentováním, prověřováním jejich pravdivosti a pomocí obětem při jejich vybavování¹⁴³. Paměťové stopy oběti jsou využívány zvláště při kriminalistických metodách (např. při rekonstrukci a rekognici)¹⁴⁴. Paměťové stopy vznikají pomocí lidských smyslů a jsou ovlivňovány vlastnostmi osoby, která je uchovává. Velkou zvláštností v případě těchto stop je skutečnost, že je nelze využívat opakovaně a jsou nenávratně ztraceny, jestliže jejich nositel zemře¹⁴⁵.

Paměťové stopy mají výhodu v tom, že se dají znovu vybavit ve velmi krátkém čase. Ani traumatická událost nezvládne takovou stopu zničit, naopak bylo prokázáno, že například posttraumatická stresová porucha má zprvu vliv na zhoršení možnosti vybavení událostí uložených

---

¹³⁹ SWANSON, CH. R. *Criminal Investigation*. 12th edition. McGraw-Hill Education. 2019. s. 102

¹⁴⁰ ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi*, 1.vyd., Praha: Portál, 2014, s. 111

¹⁴¹ HESS, L., STRAUS, L. *K charakteristice a významu paměťové stopy*. *Soudní inženýrství*. 2004. č. 15, s. 59

¹⁴² STRAUS, J. a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 87

¹⁴³ ŠIMOVČEK, I. *Oběť jako zdroj trestnoprávně relevantních informací*. In: *Psycholog mezi právníky*. Trnava: TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS, 2015, s. 370

¹⁴⁴ MAREŠOVÁ, A., MARTINKOVÁ, M., *O významu poznávání obětí trestné činnosti*. In: *Kriminalistika*. 2009. č. 1, s. 42 - 55

¹⁴⁵ STRAUS, J. a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 88- 89

v paměti, avšak po určitém časovém odstupu si oběť tyto události je schopná znovu vybavit, čímž je prokázáno, že trauma neničí stopu jako takovou, avšak pouze narušuje funkci jejich dekódování¹⁴⁶. Paměťové stopy jsou pro kriminalisty významné zvláště při sestavování portréту pachatele a také při dalších kriminalistických metodách, jakými jsou například výslech či rekognice¹⁴⁷.

Je prokázáno, že násilí jako takové si oběť pamatuje lépe, než přesné detaily činu. Paměť se tedy více soustředí na jádro činu a toto soustředění se prohlubuje s rostoucí hrubostí útoku. Pozornost je tedy s rostoucí mírou strachu více soustředěna na centrální bod, ať již je útok veden zbraní, či je v popředí obličej útočníka¹⁴⁸. Též si člověk lépe zapamatuje vzpomínku, kterou má spojenou s emocí (i když je tato emoce negativní), než neutrální vzpomínky¹⁴⁹. Také určitý výrazný znak (například že zloděj byl severský typ) je lépe zapamatovatelný, než detaily (například, že zloděj měl blond vlasy, šedomodré oči a byl hladce oholen). Po přiřazení tohoto výrazného znaku následně paměť hledá nějakou známou tvář, ke které by pachatele připodobnila¹⁵⁰.

Současná forenzní psychologie se snaží odpovědět na několik otázek, jejichž zodpovězení je mimo jiné důležité pro jejich kriminalistickou využitelnost. Mezi tyto otázky patří například to, jestli je možné paměť ovlivnit, například tím, že do ní jsou vneseny vzpomínky na události, které se reálně nestaly (tzv. *falešné vzpomínky*), či zda je možné spolehlivě odlišit vzpomínky vsugerované, od těch reálných¹⁵¹.

Pro ilustraci paměťových zvláštností si dovoluji uvést následující příklad. Jedná se o ženu, jež po oznámení domácího násilí policistům vypověděla, že byla manželem opakovaně škrcena. Jednoho dne na ni manžel při škrcení vylil vodu, po čemž se jí z jeho sevření podařilo vymanit a ihned přivolala sousedku na pomoc. Za dva roky byla žena zkoumána znalcem, kterému byla schopna jednotlivé incidenty uvést, avšak již je nedokázala správně časově zařadit. Toto bylo vysvětleno tzv. *generickými reprezentacemi*, kdy jestliže se událost opakovala vícekrát (což se dle

---

¹⁴⁶ ČÍRTKOVÁ, L., PORADA, V. *Paměťové stopy v kriminalistické psychologii a forenzně psychologických aplikacích*. In: *Soudní inženýrství*. 2005. č. 3. s. 163

¹⁴⁷ HESS, L., STRAUS, L. *K charakteristice a významu paměťové stopy*. *Soudní inženýrství*. 2004. č. 15, s. 65

¹⁴⁸ ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi*, 1.vyd., Praha: Portál, 2014, s. 155

¹⁴⁹ HESS, L., STRAUS, L. *K charakteristice a významu paměťové stopy*. *Soudní inženýrství*. 2004. č. 15, s. 61

¹⁵⁰ ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Praha: Portál s.r.o., 2004, s. 97

¹⁵¹ ČÍRTKOVÁ, L., PORADA, V. *Paměťové stopy v kriminalistické psychologii a forenzně psychologických aplikacích*. In: *Soudní inženýrství*. 2005. č. 3, s. 166

původní ženiny výpovědi stalo, neboť škrccena byla opakovaně), paměť si uloží generalizační momenty a vypustí jednotlivé situační detaily¹⁵².

Problematické pro posuzování věrohodnosti oběti jsou také tzv. *bezděčně zkreslené vzpomínky*. Na základě nich může docházet k falešným obviněním, kterým se více věnuji v kapitole 4.1.2. Tyto vzpomínky se mohou vyskytovat například u svědků automobilových nehod, kteří po zaslechnutí rány vidí nabourané auto a později líčí, jak k nehodě došlo, přestože ji neviděli. Toto může taky nastat u oběti, kdy hlavními emocemi, které vedou ke vzniku těchto vzpomínek, jsou strach, rozčilení a beznaděj. Oběť se tedy může například domnívat, že byla znásilněna a opravdu tyto „vzpomínky“ v paměti mít, avšak ke znásilnění nedošlo a došlo například k vyhrožování znásilněním, přičemž oběť z místa uprchla. Tyto vzpomínky jsou z hlediska znaleckého zkoumání velmi náročné na odhalení¹⁵³.

Výjimečně se lze u obětí setkat také s různými druhy amnézií, které po čase odeznějí. Toto lze ilustrovat na příkladu ženy, která byla při běhání přepadena neznámým pachatelem a znásilněna. Kolemjdoucím, který ji našel, nebyla schopna říct ani základní údaje o sobě, ani co se jí stalo. Avšak neurologické vyšetření poškození mozku vyloučilo. Za pár týdnů byla policií odvedena na místo činu, kde se jí začala projevovat úzkost spolu s nejasným pocitem, že zde se jí něco stalo, stále však nebyla schopná čin popsat. Až za mnoho týdnů od události, když šla žena opět běhat, se náhle na svou viktimizaci rozpomněla, včetně detailů o zápachu pachatele a byla schopna detailního a hodnověrného svědectví¹⁵⁴. Žena se tedy samovolně rozpomněla na zážitek, jež se již zdál zapomenut, což psychologická veřejnost označuje jako tzv. *reminiscenci*¹⁵⁵.

---

¹⁵² ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi*, 1. vyd., Praha: Portál, 2014, s. 116

¹⁵³ Tamtéž, s. 118

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 120

¹⁵⁵ ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Praha: Portál, 2004, s. 99

4 Role oběti při vyšetřování trestného činu

4.1 Oběť jako oznamovatel trestné činnosti

Výzkumy prokázaly, že míra podílu oběti na genezi trestného činu přímo souvisí s věrohodností její svědecké výpovědi. Oběti se mohou snažit pachatele více poškodit, než čemu odpovídá míra jim způsobené újmy, či se pachatele snaží hrozbou pozměnění své výpovědi vydírat (například pokud manžel manželku slovně napadl a uhodil a ona mu poté vyhrožuje výpovědí, ve které řekne, že ji znásilnil). Výpověď je také ovlivněna mírou, kterou se oběť zasloužila na vzniku trestného činu, neboť oběti s vyšším podílem na své viktimizaci mají tendence upravovat svou výpověď tak, aby samy vypadaly nevinněji¹⁵⁶.

Rekonstrukce chování oběti v průběhu trestného činu je dalším významným prvkem ve vyšetřování. Zde považují za nutné zmínit pojem *viktimologické zavinění*, který vyjadřuje vliv oběti na průběh trestného činu. Toto zavinění neznamena vinu oběti na vlastní viktimizaci, nýbrž jsou jí myšlena všechna jednání oběti, kterými oběť přispěla ke spáchání trestného činu¹⁵⁷.

V této souvislosti jsou známy tzv. *zločiny vyvolané obětí*. V těchto případech se vyskytuje zajímavý typ oběti, jež byla původně pachatelem¹⁵⁸. Tato oběť pachatele nějakým způsobem k činu provokovala, přičemž tuto provokaci lze dělit na dva typy.

První je výsledkem dlouhodobého příkoří pachatele, jež mu způsobovala oběť. Typickým příkladem jsou tzv. domácí tyrani, kteří svého partnera dlouhodobě ponižují, napadají a způsobují mu mnohé útrapy, což nakonec vede k odporu onoho utlačovaného partnera, který často pro oběť (původního tyrana) končí tragicky.

Druhý typ se naopak vyznačuje vyrovnanými silami mezi pachatelem a obětí, kdy ze strany oběti dojde k jednání, které způsobí pachatelovu náhlou ztrátu kontroly. Jako příklad těchto deliktů jsou uváděny hospodské rvačky, které mohou skončit i vraždou některého z účastníků¹⁵⁹.

K prvnímu typu lze uvést příklad týrané ženy. Ta žila v manželství s mužem, jež byl dlouhodobě nezaměstnaný alkoholik, navíc v minulosti již několikrát soudně trestán. Žena za něj

---

¹⁵⁶ MAREŠOVÁ, A., MARTINKOVÁ, M., *O významu poznávání obětí trestné činnosti*. In: *Kriminalistika*. č. 1/2009, s. 42 - 55

¹⁵⁷ GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. a kol. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*, 2006, 1. vyd., Univerzita Karlova v Praze- Nakladatelství Karolinum, s. 147

¹⁵⁸ HERETIK, A. *Extrémna agresia I. Forenzná psychológia vraždy*. 1999, 1. vyd., Nové Zámky: Psychoprof, s. s. r.o., s. 69

¹⁵⁹ HOŘÁK, J. *Agresivní a provokující oběť násilného trestného činu*. *Kriminalistika*. č. 2/2020. s. 4. Dostupné online: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-113507.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>

platila dluhy a vracela věci, jež odcizil. Muž ji opakovaně napadal, urážel a bil, takže několikrát musela vyhledat lékařské ošetření. Napadal také jejich společné děti a ženy rodiče. Na výše popsaném je ilustrováno dlouhodobé násilí ze strany muže, který se následně stal obětí. V osudný den přijela žena manžela vyzvednout do restaurace, kde opilý rozhazoval kolem sebe peníze a platil útraty jiných lidí. Když do restaurace přijela, muž ji slovně napadl a následně shodil z barové židle. Žena tedy z restaurace odešla a s mužem se setkala až v jejich společném bytě, kde konflikt pokračoval. Muž ženu během jejich konfliktu fyzicky napadal, a tak žena utekla z bytu na chodbu, kde objevila nůž. S tím se vrátila do bytu a nesla ho tak, aby ho muž viděl. Když ji muž spatřil a postavil se, měla dojem, že ji opět napadne a tak ho nožem bodla. Muž následkem toho zemřel¹⁶⁰. Trestný čin byl tedy ženou spáchán v afektu způsobeném mnohaletým týráním ze strany partnera.

K druhému typu uvádí Hořák příklad, kdy dělník žijící na ubytovně obtěžoval pod vlivem alkoholu svého spolubydlícího na pokoji. Navážel se do něj a znemožňoval mu spánek, ačkoliv byl spolubydlícím několikrát upozorněn na to, že by rád spal a ať ho nechá na pokoji. Když si spolubydlící jeho obtěžování nevšiml, přiskočil k němu dělník a několikrát ho udeřil pěstí do obličeje (zde vidíme jasný příklad provokace oběti). V reakci na to spolubydlící nečekaně vyskočil z postele a v afektu obtěžujícího dělníka bil pěstmi a následně kopal do hlavy, čímž mu způsobil zranění neslučitelná se životem¹⁶¹.

V každém jednotlivém případě je tedy nutné prověřit roli oběti v genezi trestného činu a následně též její výpověď, neboť oběť sama ke své viktimizaci mohla přispět (například výše zmíněným cíleným provokováním pachatele) a může se poté při oznamování trestného činu snažit tuto skutečnost zatajit.

V následujících kapitolách se blíže podíváme na oběť v roli oznamovatele trestného činu se zaměřením na problematiku neoznámení trestného činu a též na problematiku falešných obvinění.

4.1.1 Problematika neoznámení trestného činu

Viktimologické výzkumy ukázaly, že téměř polovina obětí trestných činů na území Evropské unie trestný čin neoznámí¹⁶². Příčiny neoznámení mohou být různé, literatura uvádí například strach oběti z toho, jak na oznámení bude reagovat její okolí a také z následné nevyžádané

---

¹⁶⁰ HOŘÁK, J. *Agresivní a provokující oběť násilného trestného činu*. *Kriminalistika*. č. 2/2020. s. 15 - 17. Dostupné online: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-113507.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>

¹⁶¹ Tamtéž, s. 35 - 36

¹⁶² ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi*, 1.vyd., Praha: Portál, 2014, s. 50

publicity případu v médiích. Oběti též nemají důvěru v práci policie, bojí se samotného průběhu trestního řízení či toho, že v jeho průběhu vyjde najevo vlastní protiprávní čin oznamovatele. Motivací pro neoznámení též může být slíbená odměna, nebo vyhrožování ze strany pachatele¹⁶³.

Toto vede nevyhnutelně též k tomu, že pachatelé těchto deliktů zůstávají nestíhaní na svobodě, což vylučuje jejich potrestání za daný čin. Jejich nepotrestání v neposlední řadě způsobuje, že nemůže být naplněna preventivní funkce trestu, tudíž není dosaženo cíle ochrany společnosti před pachatelem a před pácháním trestných činů¹⁶⁴. Přitom orgány činné v trestním řízení často nemají jinou možnost, jak se o činu dozvědět, než prostřednictvím oznámení a naprostá většina zahájených vyšetřování začíná ohlášením činu¹⁶⁵. Podněty soukromých oznamovatelů jsou dle německého výzkumu z roku 1970 příčinou zahájení trestního stíhání až v 98 procentech případů a „pouze 2- 9 procent stíhání je vyvoláno vlastní iniciativou policie“¹⁶⁶. Toto znázorňuje mimo jiné i příklad sexuálního zneužívání asistentek doktorem Bartákem. Ženy případ neoznámily a tak oběti tohoto jednání mohlo přibývat. V konečném součtu, poté, co jeho chování jedna z žen oznámila policii, bylo zdokumentováno 11 obětí tohoto jednání¹⁶⁷.

Ve výzkumu z roku 2007 zjistila Martinková, že například sexuálně motivované trestné činy ohlásí pouze 21,8 procent obětí, což je dle mého názoru velmi znepokojující skutečnost. Oproti tomu například o krádežích jízdních kol se policie dozví z oznámení v 64,3 procent případů a o krádeži automobilu dokonce v 87,8 procent případů¹⁶⁸. Toto je spojeno především s tím, že oznámení deliktu je podmínkou pro vyplacení pojistného pojišťovnou¹⁶⁹. Alarmující též je, že ve výzkumu Roubalové vyšlo najevo, že pouze velmi malá část obětí trestných činů proti osobní integritě tento čin nahlásí, za což nese vinu především jejich nedůvěra ve schopnost policie tento incident řešit a také přesvědčení, že trestní řízení je příliš namáhavé a oznámení činu za tuto pozdější námahu nestojí¹⁷⁰. Je-li oběť silně traumatizována, či cítí-li svou vinu na činu, který se jí

---

¹⁶³ STRAUS, J., NĚMEC, M. a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2009, s. 104 - 105

¹⁶⁴ VICHEREK, R. *Účel trestu*. EPRAVO.CZ [online]. 2013, [cit. 06. 03. 2020]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>

¹⁶⁵ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. 1. vyd. 2016, Praha: Grada Publishing, a.s., s. 20

¹⁶⁶ KAISER, G. *Kriminologie*. 1. vyd. Praha: C. H. BECK, 1994, s. 239

¹⁶⁷ Více například na: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/tryznene-zeny-se-boji-bartak-se-jednu-z-nich-pokusil-kontaktovat.A110815_220811_domaci_brm či <https://eurozpravy.cz/domaci/zivot/107166-bartak-se-vyhnul-dalsimu-stihani-za-znasilneni-trest-by-nemel-vyznam-rekl-soud/>.

¹⁶⁸ MARTINKOVÁ, M. *Zkušenosti obyvatel České republiky s některými delikty: výsledky viktimologického výzkumu*. 1. vyd. Praha: IKSP, 201, s. 13 - 31

¹⁶⁹ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. 1. vyd. 2016, Praha: Grada Publishing, a.s., s. 20

¹⁷⁰ ROUBALOVÁ, M. a kol., *Oběti kriminality. Poznámky z viktimizační studie.*, 2019, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci., s. 107

přihodil, může též s podáním oznámení otálet. Pro příklad uvádím případ 14 leté Anny. Ta se na internetu seznámila s mladým mužem, se kterým sdílela své běžné starosti. Následně se začali osobně setkávat, přičemž při jednom ze setkání došlo k napadení mladé dívky, poté, co nastoupila k muži do auta. Byla odvezena na odlehlé místo a opakovaně znásilněna skupinou mužů. Muži si znásilnění natočili na videokameru a následně Annu pomocí záznamu vydírali a nutili k prostituci. Až po roce si její rodiče všimli, že s dívkou není něco v pořádku a následně podali trestní oznámení na neznámého pachatele, neboť silně traumatizovaná dívka nechtěla kvůli strachu z pachatele sdělit jeho jméno¹⁷¹. Často bývá důvodem neoznámení pocit, že spáchání trestného činu nějakým způsobem umožnila a že se na něm spolupodílela¹⁷². Na výše uvedeném příkladu Anny je toto znázorněno, neboť oběť zde zjevně měla strach z reakce rodičů a širšího okolí a navíc se styděla za to, že důvěřivě nasedla s mužem do auta a tím umožnila, aby ji odvezl na ono odlehlé místo, kde byla znásilněna.

Současná viktimologie¹⁷³ se kloní k názoru, že pravým důvodem neoznamování je především strach oběti ze ztráty kontroly. Oběť po oznámení totiž již nemůže ovlivnit, jakým způsobem s ní bude komunikováno¹⁷⁴. Též musí ve svém novém postavení po oznámení strpět znalecká vyšetření, v pozici svědka také čelí nepříjemným dotazům obhajoby. To v neposlední řadě vyžaduje i značnou časovou investici ze strany oběti a to celé s nejistým výsledkem. Navíc se tím sama vystavuje riziku sekundární viktimizace vinou společenské „nálepky oběti“¹⁷⁵.

Vliv na neoznámení trestného činu obětí má také její vztah s pachatelem. O nejčastějších důvodech neoznámení činu obětí, jestliže původcem napadení byl její partner, informovala Bureau of Justice Statistics ve svém článku *Violence between Inmates*. Zde autoři tvrdí že mezi nejčastější důvody neoznámení takového činu patří přesvědčení, že čin byl nedostatečně závažný, nebo že se jedná o soukromou záležitost mezi pachatelem a obětí. Velká část obětí (dle této zprávy se jedná o šestinasobek v případě obětí partnerů, než je tomu v případě obětí pachatelů, kteří jsou jim cizí) také čin neohlásila z důvodu obavy msty pachatele¹⁷⁶. Ze zprávy Felsona a Parého vyplývá, že

---

¹⁷¹ BUBENITSCHKE, G., KANNEMANN, B., WEGEL, M. *Die „Loverboys“-Methode. Kriminalistik*. 2011. 8 - 9, s. 537- 542

¹⁷² VESECKÁ, R., CHROMÝ, J. *Kriminalita, veřejnost a média: problémy, o nichž se příliš (ne)mluví*. 2009. Praha: Linde Praha, akciová společnost, s. 113

¹⁷³ Například WALKLATE, S. *Handbook of Victims and Victimology*. Devon: Devon Publishing, 2007, nebo DIGNAN, J. *Understanding victims and Restorative Justice*. Maidenhead: Open University Press, 2005.

¹⁷⁴ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. 1. vyd. 2016, Praha: Grada Publishing, a.s., s. 20

¹⁷⁵ ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi*, 1.vyd., Praha: Portál, 2014, s. 51

¹⁷⁶ Bureau of Justice Statistics. *Violence between Inmates*. [online]. 1994, NCJ 149259. Dostupné na <http://bjs.ojp.usdoj.gov/content/pub/pdf/vbi.pdf>

pokud byla pachatelem činu oběti známá osoba, oběť si často myslí, že policie nebude moci udělat nic, co by jí pomohlo¹⁷⁷. Vysoké míry latence též dosahuje kriminalita páchaná v rámci jedné rodiny. Pro oznámení a odhalení této kriminality je totiž nutné kriminalistům odhalit soukromý život rodiny, což samo o sobě může být pro oběť stresující a traumatizující představou, kvůli které se raději rozhodne čin neoznámit¹⁷⁸.

Za důvod neoznámení deliktu je také uváděn pocit oběti, že policie nebude ochotná se jejich případem zaobírat, a pokud se jím zaobírat bude, tak s ním stejně nic nebude moci udělat¹⁷⁹.

Martinková dále informuje o tom, že vliv na neoznámení trestného činu má také subjektivní vnímání závažnosti činu obětí. Pokud ta čin považuje za méně závažný, klesá pravděpodobnost, že bude čin oznámen¹⁸⁰.

Některé typy deliktů (například sexuálně motivované činy) se také vyznačují tím, že je běžně oběti oznamují opožděně. Přitom včasné oznámení činu je naprosto stěžejní, neboť předurčuje rychlost jednání policie a má také velký vliv na kvalitu kriminalistických stop¹⁸¹. Kriminalisté by v případě pozdního oznámení měli vždy prověřit důvody odkladu oznámení, mezi něž může například patřit to, že oběť se neoznámením pokoušela zakrýt vlastní trestnou činností, nebo mohla být během spáchání činu pod vlivem návykových látek. Bohužel s vícenásobnou viktimizací dané osoby také klesá její ochota podat o daném činu oznámení¹⁸².

Též u domácího násilí či stalkingu je velmi časté pozdní ohlášení. Násilí často trvá několik let před tím, než se oběť rozhodne k jeho oznámení. Pro příklad uvádím případ uvedený v č. 1/2012 Kriminalistického sborníku. Žena podala oznámení na svého manžela po 25 letech týrání, během nichž muž opakovaně napadal nejen ji, ale i jejich společné děti. K oznámení ji vedl až incident, během něhož muž nejprve napadl jejich syna, který se ale otci ubránil a z domu utekl, načež muž svou agresi obrátil proti manželce. Žena následně uvedla, že ji muž nejprve fackoval a házel s ní o zem. Poté si musela kleknout a prosit o odpuštění, když ji manžel vyhrožoval, že ji zabije. Ve

---

¹⁷⁷ FELSON, R., PARÉ, P., P. *The Reporting of Domestic Violence and Sexual Assault by Nonstrangers to the Police*. [online]. 2005, U. S. Department of Justice. Dostupné na <http://ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/209039.pdf>

¹⁷⁸ VESECKÁ, R., CHROMÝ, J. *Kriminalita, veřejnost a média: problémy, o nichž se příliš (ne)mluví*. 2009. Praha: Linde Praha, akciová společnost, s. 113

¹⁷⁹ VÁLKOVÁ, J. *Jak je u nás bezpečně?* In: *K problematice obětí trestných činů a k výsledkům výzkumu obětí v České republice*. Praha: IKSP, 1999, s. 6- 26

¹⁸⁰ MARTINKOVÁ, M. *Zkušenosti obyvatel České republiky s některými delikty: výsledky viktimologického výzkumu*. 1. vyd. Praha: IKSP, 2014, s. 59

¹⁸¹ MAREŠOVÁ, A., MARTINKOVÁ, M., *O významu poznávání obětí trestné činnosti*. In: *Kriminalistika*. 2009. č. 1, s. 42 - 55

¹⁸² KAISER, G. *Kriminologie*. 1. vyd. Praha: C. H. BECK, 1994, s. 239

chvíli, kdy se muž pořezal o rozbité nádobí, se jí podařilo z domu utéci a vše ohlásila na policii. Bohužel jí to trvalo 25 let od chvíle, kdy toto jednání ze strany manžela započalo¹⁸³. Pokud by případ ohlásila dříve, mohla ušetřit mnoho let stresu a strachu sobě i svým dětem.

V této kapitole se mi doufám podařilo představit alespoň základní příčiny, které mohou oběť vést k opožděnému oznámení, či k tomu, že skutek neoznámí vůbec. Bohužel neoznámením oběť sama svým rozhodnutím přispívá ke zvyšování míry latence kriminality. Být obětí, která čin oznámí, jistě není lehké, a jak jsem se pokusila naznačit výše, oběť má mnoho důvodů, proč se tomuto postavení může chtít vyhnout. Faktem ale zůstává, že neoznámením oběť zvyšuje možnost, že daný čin pachatel zopakuje. Navíc případným potrestáním pachatele by mohlo dojít minimálně k pocitu zadostiučinění na straně oběti.

4.1.2 Problematika falešných obvinění

Dle usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 1568/2015 je lživým obviněním takové obvinění, které může eventuálně způsobit trestní stíhání konkrétní osobě, která je uvedena jako jeho pachatel¹⁸⁴. Falešná obvinění jsou způsobilá velmi ztížit pracovní i osobní život obviněného, proto i ta je nutné důsledně prošetřit¹⁸⁵.

Důvody pro podání falešného obvinění mohou být různé, mezi ty hlavní zde zařadím především snahu o pomstu, zviditelnění sebe sama, či o zakrytí vlastní trestné činnosti¹⁸⁶. Motivací ke lži mohou dále být i láska, strach, vydírání oběti, možnost ztráty zaměstnání a podobně. V tomto mají kriminalisté nelehký úkol zůstat při posuzování této motivace nepředpoklat¹⁸⁷.

Dalším důvodem pro podání falešného obvinění může být také očekávaný majetkový prospěch, který by toto oznámení mohlo oznamovateli přinést. K ilustraci tohoto jevu dobře slouží následující příklad. Jedná se o případ muže, jehož jeho manželka našla mrtvého doma a tuto skutečnost okamžitě ohlásila na policii. Čin zprvu vypadal jako výsledek nešťastné náhody při autoerotických praktikách, či jako homosexuálně motivovaná vražda. Až soudní pitva prokázala, že příčinou úmrtí bylo uškrcení. Následně kriminalisté zjistili, že vraždu spáchala manželka,

---

¹⁸³ KORNETOVÁ, A. *Domácí násilí a skutečná pomoc obětem. Kriminalistický sborník*. 2012, č. 1, str. 20 - 29

¹⁸⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2016, sp. zn. 3 Tdo 1568/2015-32

¹⁸⁵ KARMEN, A. *Crime Victims, An Introduction to Victimology*. 9th edition. Boston: Cengage learning, 2015, str. 123

¹⁸⁶ TURVEY, B. E., PETHERIC, W. *Forensic Victimology. Examining Violent Crime Victims in Invegstive and Legal Context*. Burligton: Acadamec Press, 2009. s. 153

¹⁸⁷ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 363

mrtvolu naaranžovala a pod vidinou majetkového prospěchu vše nahlásila¹⁸⁸. Očekávání majetkového prospěchu je také motivem pojišťovacích podvodů, u kterých jsou falešná oznámení spolu se zinscenováním situace běžným¹⁸⁹.

I u stalkingu dochází v nezanedbatelném množství k falešným obviněním. Může za to především vliv médií, kdy články s informacemi o stalkingu zaznamenávají zvýšený zájem čtenářů a případy jsou tedy médií popularizovány za účelem zvýšení prodejů. Pro jedince toužícího po pozornosti je tedy toto oznámení cestou ke zpopularizování jeho osoby¹⁹⁰. V této souvislosti je vhodné zmínit tzv. *syndrom falešné viktimizace*. Tento termín se užívá pro falešné oběti stalkingu, které si buď svou viktimizaci cíleně vymýšlejí, například, aby dosáhly pozornosti okolí, nebo již ztratily schopnost posuzovat, co je realita a těmto obviněním samy věří. Oznámení podaná falešnými oběťmi většinou trpí nedostatkem důkazů, často se objevují oznámení na nekonkrétního pachatele (to v případě, že si oběť cíleně viktimizaci nevymýšlí s cílem poškodit konkrétní osobu, například bývalého manžela), nejsou schopny uvést dobu a důvod, proč stalking začal. Přesné procento falešných oznámení stalkingu známo není, avšak dle mého názoru tyto oznamovatelé potřebují ve většině případů spíše psychologickou pomoc k odstranění příčiny jejich falešných oznámení¹⁹¹.

V neposlední řadě bohužel i v případech znásilnění nezřídka dochází k falešným obviněním. Vede k tomu mimo jiné často touha po pomstě, či snaha o zakrytí utajovaného sexuálního poměru¹⁹².

Pravdivost výpovědi naznačuje několik detailů, na něž se policejní orgány při vyšetřování soustředí. Jsou jimi například množství uváděných podružných, přímo s činem nesouvisejících maličkostí, neboť čím více jich výpověď obsahuje, tím je nižší pravděpodobnost, že by si je vyslýchaný sám k výpovědi přidal. Těmito podrobnostmi jsou myšleny například zvuky, či pachy. Čírtková k tomuto uvádí skvělý ilustrační příklad, kdy se mladíci pokusili zabít muže. Ten následně vypovídal, že ho spoutaného položili do vany s vlažnou vodou (zde je důležitým podružným detailem teplota vody), do vany následně hodily fén zapnutý na nejvyšší stupeň

---

¹⁸⁸ GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. a kol. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie.*, 2006, 1. vyd., Univerzita Karlova v Praze- Nakladatelství Karolinum, s. 96 - 97

¹⁸⁹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J., *Kriminalistika*, Praha: C. H. BECK, 2004, str. 70

¹⁹⁰ ČÍRTKOVÁ, L. *Psychologické poznatky k nebezpečnému pronásledování (stalking)*. *Kriminalistika*. 2004. č. 4. Dostupné online: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>

¹⁹¹ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. 2008. Praha: Grada Publishing,a.s., s. 102 - 110

¹⁹² ČÍRTKOVÁ, L. *Oběti znásilnění*. *Kriminalistika*. 2002. č. 3. Dostupné online: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>

výkonu (stupeň výkonu je důležitým detailem určujícím věrohodnost výpovědi), který bylo komplikované zapojit kvůli délce kabelu (tato komplikace je dalším věrohodným detailem)¹⁹³.

Oproti tomu nepravdivost výpovědi se také dá sledovat pomocí drobných detailů. Jsou jimi například nervozita lháře, uvádění vágních formulací sdělení (například „Pak se řeklo...“), či utíkání od podstatných otázek pomocí zamlžování odpovědi nepodstatnými detaily. Další z indicií, že výpověď nemusí být pravdivá, je i opakování sdělení bez jakýchkoliv změn v podrobnostech (například pokud vyslychaná osoba mluví pravdivě, objevují se malé odchylky při opakování výpovědi- například místo slova lampa použije slovo světlo apod.)¹⁹⁴.

Zde si dovoluji uvést dva praktické příklady falešných obvinění. První je historický, z roku 1926 a lze se o něm dočíst v Kriminologickém sborníku č. 2/2015. Šlo o případ, kdy žena oznámila na četnické stanici, že jí sousedka odcizila její nejlepší slepici. Řekla, že se sousedkou žije delší dobu v nepřátelství a že neví, kdy jí byla slepice ukradena, ale jistě ví, že tak učinila její sousedka. Strážmistr na místě prohlédl kurník, dvorek i zahradu, přičemž našel slepici utopenou v roští za plotem zahrady, ve kterém byla díra. Strážmistr ženu poučil o možných následcích křivého obvinění a žena se v úleku omluvila¹⁹⁵. Zde vidíme, že motivem tohoto oznámení byl především silně nepřátelský vztah k sousedce. Žena tedy vůbec slepici nehledala a rovnou, aniž by své tvrzení měla jakkoliv podložené, šla domnělý čin sousedky nahlásit.

Za druhé uvádím příklad falešného obvinění, uvedený v Kriminologickém sborníku č. 5/2017. Tento případ se odehrál v roce 2014 na Slovensku a údaje o osobách jsou zde záměrně pozměněny a zúženy pro účely této práce. Šestnáctiletá Tereza na policii oznámila, že ve večerních hodinách předešlého dne byla znásilněna. Velmi detailně popsala celý průběh skutku, kdy uvedla, že když se v noci vracela domů z baru, zastavilo u ní černé auto typu Volkswagen Passat, z něhož vystoupili muži, naložili ji dovnitř a odvezli pryč. Dále popsala, že auto zastavilo na pozemku, na kterém svítila jedna lampa, a byly zde stavební buňky. Do jedné takové buňky ji muži odvedli. Vybavení unimo buňky tvořila postel a stůl. Dívka byla položena na postel, jeden muž ji držel za ramena, přičemž druhý jí svlékl kalhoty a kalhotky, načež ji znásilnil. Celý akt trval dle její výpovědi asi 20 minut, načež muži odjeli a dívku zde nechali. Již zde si můžeme všimnout velkého množství detailů uváděných obětí, které v průběhu jejich výpovědí zůstávaly neměnné. Ve vyšetřování bylo vyslechnuto mnoho svědků, přítelkyň Terezy, které s ní toho večera pobývaly

---

¹⁹³ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 365

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 367- 371

¹⁹⁵ DLOUHÝ, M. *O křivém obvinění. Kriminologický sborník*. 2015. č. 2, s. 72

v baru, či řidiče taxi, který ji té noci z baru spolu s ostatními přáteli odvážel. Avšak kriminalisté zpozorovali, že mezi výpověďmi Terezy a ostatních jsou velké odchylky. Také v poševním výtěru Terezy nebylo zjištěno sperma. Tereza podstoupila řadu výsledků, prohlídku těla a zajišťování stop. Až při posledním výsledku přiznala, že si vše vymyslela, neboť se bála trestu ze strany matky za to, že přišla domů velmi pozdě a opilá. Zranění- modřiny a oděrky- si způsobila sama cestou z baru, neboť v opilosti neudržela rovnováhu a několikrát se skácela na zem. Psychologem bylo zjištěno, že Tereza je emocionálně nezralá a přecitlivělá, toužící po matčině pozornosti¹⁹⁶.

V této kapitole jsem ukázala, že motivy pro falešné obvinění mohou být různé. Velký problém spatřuji jak ve zneřijemnění života údajného pachatele, tak ve zbytečném vynaložení finančních i personálních prostředků, které mohly být použity na vyšetřování skutku, který se opravdu stal a jeho prošetření je nutné.

---

¹⁹⁶ ORENDÁČ, O. *Dokonalé znásilnenie... Kriminalistický sborník*. 2017. č. 17, s. 62 - 66

5 Jak mohou policejní orgány a orgány činné v trestním řízení zabránit sekundární viktimizaci

V očích veřejnosti by policie a další orgány činné v trestním řízení měly představovat autoritu, která zabezpečuje bezpečnost občanů. Avšak tyto orgány nejsou neomylné a i z jejich strany může docházet (a dochází) k sekundární viktimizaci oběti. Sekundární viktimizace je velmi nežádoucím jevem, proto se v této kapitole budu věnovat jak příčinám jejího vzniku, tak možnostem její minimalizace.

K sekundární viktimizaci ze strany policejních orgánů v řadě případů dochází již ve chvíli, kdy policista odmítne oběti uvěřit, co se jí stalo, odmítá přijetí tohoto oznámení a sepsání záznamu (k tomuto lze uvést příklad Čírtkové, kdy starý pán oznámil policii vniknutí na jeho zahradu s tím, že mu zároveň byla ukradena veškerá úroda, na což příslušník policie reagoval tím, že na tohle teď tedy zcela jistě nemá čas, neboť se řeší jiné a mnohem závažnější činy¹⁹⁷). Takto policie nezřídka kdy činí ve chvíli, kdy má obavy z toho, že čin zůstane neobjasněn (například v případě kapesních krádeží) a policii by se tak zhoršily statistiky úspěšnosti v kategorii objasněných činů¹⁹⁸.

Dalším z momentů, kdy dochází k sekundární viktimizaci oběti, je samotný výslech oběti. V případě, že oběť čin oznámí, je nutný odborný přístup policie a orgánů činných v trestním řízení. Není výjimkou, že vyšetřovatelé na oběť, která tou dobou stále může být v šoku z prožitých událostí, vyvíjí nepřiměřený tlak a nutí tak oběť, aby se rozpomenula mnoha detailů, čehož v daném rozpoložení nemusí být schopna (o zvláštностech paměťových stop viz více v kapitole 3.3). Její výpověď tak následkem tohoto může působit zmateně, až nevěrohodně. Pokud potom vyšetřovatelé začnou takovou výpověď zpochybňovat, oběť se následkem toho může začít sama obviňovat. Následně může nabýt dojmu, že jí nikdo nevěří, což také vede k její ztrátě důvěry v policejní orgány¹⁹⁹.

Jestliže je výslech veden netaktně, necitlivě, nebo je neadekvátně prodlužován, dochází u oběti k pocitům strachu a studu²⁰⁰. Jak vyplývá z Evaluace zákona o obětech trestných činů organizace La Strada ČR, dle zkušeností organizace INIUSTITIA často probíhají výslechy, které nejsou v souladu s požadavky zákona. Probíhají v nevhodném prostředí, které může být pro oběť

---

¹⁹⁷ ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Praha: Portál, 2004, s. 214

¹⁹⁸ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J., *Kriminalistika*, Praha: C. H. BECK, 2004, s. 70

¹⁹⁹ HOLOMEK, J. a kol. *Výskum obětí kriminality v Slovenskej republike*. Žilina: EUROKÓDEX, 2013, s. 117

²⁰⁰ GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. a kol. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*, 2006, 1. vyd., Univerzita Karlova v Praze- Nakladatelství Karolinum, s. 165

stresující a také se jich kromě vyslychajícího, jehož pohlaví si oběť zvolila, účastní další osoby. Oběti mohou být také nuceny svou výpověď stále dokola opakovat před různými osobami vinou například nedůsledné či neodborné protokolace²⁰¹.

Pro předcházení sekundární viktimizace oběti během výslehu by výslech měl být veden mimořádně empatickou a vysoce kvalifikovanou osobou, která disponuje profesní kvalifikací i osobními vlastnostmi pro daný úkon. Oběť taktéž dle mého názoru nesmí být ke svědectví nucena nátlakem, pokud svědectví odmítá (například pro blízký vztah mezi ní a pachatelem). Při jednání s obětí by se policejní orgány měly vždy snažit o poskytnutí co největšího množství informací o řízení, o jasnou a přímou komunikaci s obětí, o mimořádně empatické jednání a v neposlední řadě též o dodání pocitu, že chování oběti je normální²⁰².

S obětí je třeba jednat otevřeně, trpělivě a s klidem, nikoliv však komisně. Je třeba se přitom vyvarovat osobně zraňujících poznámek (např. „a jak vás tohle mohlo napadnout“) nebo poznámek zveličujících možné následky (např. „A umíte si představit, co by se bývalo mohlo stát, kdyby zrovna kolem nešel ten svědek?“)²⁰³. Také snaha o jakékoliv mentorování ze strany orgánů činných v trestním řízení je nepřípustná²⁰⁴.

Dodržování těchto zásad může velmi snížit pravděpodobnost sekundární viktimizace oběti ze strany policejních orgánů. Policejní orgány by se tedy měly snažit o to, aby výslech nemusel být opakován (například vinou nedostatečného rozsahu otázek ze strany vyšetřovatelů a tudíž nutného doplnění, jemuž se ale správnou průpravou vyšetřovatelů dá zabránit), neboť toto opakování a další ověřování věrohodnosti oběti na ni může mít velmi nepříznivý vliv²⁰⁵.

Chování policistů může být dalším zdrojem sekundární viktimizace. Martinková²⁰⁶ ve svém výzkumu zjistila, že respondenti nebyli spokojeni s prací policie, neboť policisté projevovali nezájem, či se k obětem chovali necitlivě. Toto ve výzkumu uvedla více než polovina obětí sexuálních deliktů a více než třetina obětí fyzického napadení.

---

²⁰¹ LASTRADA ČR, *Evaluační zákon o obětech trestných činů*. Strada.cz [online]. © 2019, [cit. 14. 02. 2020]. Dostupné z: <http://www.strada.cz/cz/publikace-a-vystupy-la-strada-cr>

²⁰² GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. a kol. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*, 2006, 1. vyd., Univerzita Karlova v Praze- Nakladatelství Karolinum, s. 166 - 167

²⁰³ SOCHŮREK, J. *Nástin vybraných problémů viktimologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. 2003. s. 53

²⁰⁴ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J., *Kriminalistika*, Praha: C. H. BECK, 2004, s. 72

²⁰⁵ HOLOMEK, J. a kol. *Výzkum obětí kriminality v Slovenskej republike*. Žilina: EUROKÓDEX, 2013, s. 118

²⁰⁶ MARTINKOVÁ, M. *Zkušenosti obyvatel České republiky s některými delikty: výsledky viktimologického výzkumu*. 1. vyd. Praha: IKSP, 2014, s. 59

Uvedené je velmi alarmující, neboť oběti trestných činů proti důstojnosti v sexuální oblasti řadíme mezi zvláště zranitelné oběti (k tomu více viz kapitola 2.4) a mělo by se s nimi mimo jiné zacházet obzvláště citlivě. Policisté by měli dle mého názoru být lépe školeni v oblasti psychologie a viktimologie, a to ve spolupráci s psychology. Oběť již při oznámení skutku očekává, že s ní bude jednáno s důvěrou a soucitem, neboť často ohlašuje oběť čin ve velkém rozrušení a otřesena. Jestliže se ze strany policejních orgánů v této fázi vyskytnou necitlivé poznámky, nedůvěra, či dokonce zlehčování toho, co se oběti stalo, zanechává to velmi negativní stopy na psychice oběti a působí na ni nepříznivě ještě dlouho poté, co se staly.

Velmi závažné důsledky pro oběť též má, pokud je policistou nařčena z toho, že si čin vymyslela. Jak bylo rozebráno v předchozí kapitole, policisté se ve své praxi setkávají také s falešnými oznámeními. Avšak neodůvodněné nařčení skutečné oběti z vymyšlení si obvinění, může pro oběť znamenat vznik dalších negativních psychických následků²⁰⁷.

Již nyní se ale na půdě Policie ČR nabízí rozsáhlé možnosti pomoci obětem trestné činnosti. Jednou z této škály možností je například krizová intervence. Krizovou intervenci zajišťují tzv. krizoví interventi, kterými jsou psychologové či speciálně školení policisté. Hlavním úkolem těchto interventů je reagovat na různorodé potřeby poškozených, ať již obětí nebo pozůstalých. Intervent zajišťuje jak základní potřeby (jídlo, tekutiny), tak psychické potřeby (mezi hlavní patří především potřeba informací a to jak o trestním řízení, tak o dalších možnostech odborné pomoci). Intervent dále poskytuje zodpovězení otázek sociálního charakteru, tedy např. jak se omluvit ze zaměstnání, či co bude s dítětem, jehož rodiče zemřeli. Zároveň s krizovou intervencí probíhá psychická stabilizace oběti. Pomoc interventa je směřována především na dobu bezprostředně po spáchání trestného činu. Ten také poté předá oběti kontakty na neziskové organizace poskytující další pomoc obětem²⁰⁸. Též musím v této souvislosti upozornit na existenci týmů posttraumatické intervenční péče, i když tyto týmy se specializují spíše na příslušníky policie a jejich okolí²⁰⁹. Toto jsou podle mne velmi důležité prvky, kterými policejní orgány přispívají ke snížení rizika sekundární viktimizace oběti.

Další z možností ochrany oběti před sekundární viktimizací je využití mediace. Mediace je činnost, jež má restorativní účinky a směřuje k urovnání sporu mezi pachatelem a obětí. Též by

---

²⁰⁷ GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. a kol. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie.*, 2006, 1. vyd., Univerzita Karlova v Praze- Nakladatelství Karolinum, s. 164 - 166

²⁰⁸ BEZDĚK, R. *Pomoc obětem trestné činnosti. Kriminalistický sborník.* 2012, č. 2, str. 50

²⁰⁹ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů.* 1. vyd. 2016, Praha: Grada Publishing, a.s., s. 144

mediace měla pomoci ke zmírnění následků, jež trestný čin na oběti zanechal. Základními kameny mediace je především to, že se musí odehrávat dobrovolně a tato dobrovolnost je nutná jak na straně oběti, tak pachatele. Mediátor mezi stranami zásadně vystupuje jako nestranný a nezaujatý prostředník. Při mediaci má oběť možnost dát průchod svým emocím, což může napomoci k uvědomění vlastní zodpovědnosti pachatele. Mediaci však není vhodné provádět ve všech případech trestné činnosti. Typickým příkladem trestného činu, kde není užití mediace vhodné, budiž domácí násilí²¹⁰.

Závěrem této kapitoly si dovolím odvolat se na etický kodex, jenž policistu nabádá k tomu, aby byl „*pozorný, vědom si svých povinností a diskrétní v služebních záležitostech*“, dále je předpokládána jeho zdvořilost a ochota pomoci²¹¹. Myslím, že pokud by se těmito základními pravidly řídil každý policista, jakož i příslušníci jiných orgánů činných v trestním řízení, byla by ochrana proti sekundární viktimizaci obětí z jejich strany alespoň parciálně zajištěna. I eurokomisařka pro spravedlnost, základní práva a občanství Viviane Redingová opakovaně tvrdila, že „*konkrétní zločin ovlivnit neumíme, ale můžeme ovlivnit to, jak se s oběťmi zločinu jedná*“²¹². Ačkoliv příčiny sekundární viktimizace obětí v procesu vyšetřování a řízení před soudem nelze zcela vyloučit, snahou všech orgánů činných v trestním řízení by měla být jejich minimalizace.

---

²¹⁰ KURILOVSKÁ, L. *Obete trestných činov jako předmět zájmu restoratívnej justície*. In: *Psychológ medzi právnikmi*. Trnava: TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS, 2015, S. 234 - 243

²¹¹ DIANIŠKA, G. *Psychológia osobnosti*. In: *Psychológia pre políciu a justíciu*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Filozofická fakulta. 2005, s. 241

²¹² ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi*, 1.vyd., Praha: Portál, 2014, s. 135

Závěr

Předložená práce s názvem Kriminologické učení o oběti trestného činu (kriminologická viktimologie) se zabývala obětí trestného činu. Bez kooperace oběti se často orgány činné v trestním řízení jen těžko obejdou. Tuto kooperaci oběti s orgány činnými v trestním řízení by dle mého názoru mohla stimulovat například možnost oběti žádat náhradu škody a peněžitou pomoc státu. Tyto finanční prostředky pomohou oběti se s činem vyrovnat, překlenout období, kdy z mnoha důvodů nemusí být práceschopná a zmírní finanční dopady jejího nutného léčení²¹³.

Oběť je zároveň svědkem trestného činu. Je velmi významná jako oznamovatel, protože při včasném oznámení je největší pravděpodobnost, že se kriminalistům podaří zajistit stopy, které časem (například vlivem počasí či vlivem zapomínání svědka) mohou vyhasínat. Oběť je schopna svým oznámením vyvolat trestní stíhání²¹⁴. Oběť je také cenným zdrojem informací o trestném činu, může být nositelem i původcem stop, a to jak materiálních (například může být původcem těchto stop na těle pachatele), tak paměťových (paměť oběti kriminalisté využijí například při výslechu či rekognici).

Předložená práce představila vědní obor viktimologie a vymezila jeho základní pojmy. Zabývala se také vývojem postavení oběti v právu mezinárodním, evropském i českém. Soustředila se také na kriminologické aspekty viktimologie a to především na oběť jako nositele i původce stop, na problematiku neoznámení a falešných oznámení trestných činů. Zároveň věnovala pozornost sekundární viktimizaci obětí. V závěrečné kapitole řešila otázku, jak mohou orgány činné v trestním řízení předcházet sekundární viktimizaci oběti.

V úvodu práce jsem položila tři otázky, kterými byla otázka zvláštnosti zapamatování oběti, otázka motivace oběti k neoznámení činu a otázka zabránění sekundární viktimizace oběti ze strany policejních orgánů a orgánů činných v trestním řízení. Věřím, že na tyto otázky se mi podařilo nalézt odpověď.

Zároveň měla celá práce za cíl poskytnout jejím čtenářům základní náhled do problematiky kriminologické viktimologie a jsem přesvědčena, že tento úkol práce splnila, a že poskytuje ucelenou představu o oboru kriminologické viktimologie.

---

²¹³ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů. Příručka pro pomáhající profese*. 1. vyd. 2007, Praha: Grada Publishing, a.s., s. 167 - 169

²¹⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 162

Obětí trestného činu se může stát kdokoliv z nás. I proto si myslím, že obor viktimologie i jeho kriminalistické aspekty je odvětvím, které si do budoucna zaslouží další rozvoj a ještě větší pozornost ze strany odborné veřejnosti. V současnosti je stále snaha práva obětí posilovat a já doufám, že nastavený trend bude pokračovat i v budoucnu.

Seznam zkratk

ZOTČ	zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)
trestní řád	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
trestní zákoník	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
směrnice o minimálních pravidlech	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV
směrnice proti obchodování s lidmi	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV.
směrnice o odškodňování	Směrnice Rady Evropské unie 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů.
směrnice proti sexuálnímu zneužívání dětí	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV.
směrnice o ochranném příkazu	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/99/EU ze dne 13. prosince 2011 o evropském ochranném příkazu.
zákon o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti	Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti.

Seznam použitých zdrojů

1 Seznam použité literatury

Monografie, příspěvky ve sbornících:

ALISON, L. *Malingering or memory loss in a major collision investigation: Recounstructing accounts of suspects, victims and witnesses.* In: *The Forensics Psychologists Casebook. Psychological profiling and Criminal investigation.* Willan Publishing. 2005. 393 s.

ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi*, 1.vyd., Praha: Portál, 2014, 160 s., ISBN 978-80-262-0582-1

ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie.* Praha: Portál, 2004. 272 s.

ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie.* 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, 431 s., ISBN 80-86473-86-4

ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie.* 1998. Praha: EUROUNION, s.r.o., 241 s. ISBN 80-85858-70-3

ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky.* 2008. Praha: Grada Publishing,a.s., 160 s. ISBN 978-80-247-2207-8

ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů. Příručka pro pomáhající profese.* 1. vyd. 2007, Praha: Grada Publishing, a.s., 191 s. ISBN 978-80-247-2014-2

DIANIŠKA, G. *Psychológia osobnosti.* In: *Psychológia pre políciu a justíciu.* Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Filozofická fakulta. 2005, 604 s., ISBN 80-89034-91-8

DIANIŠKA, G. a kol. *Kriminológia.* 2. vyd., Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 351 s., ISBN 978-80-7380-344-5

DIANIŠKA, G., STRÉMY, T. *Introduction to criminology.* 1. vyd., Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Alš Čeněk, s.r.o., 109 s., ISBN 978-80-7380-218-9

DURDÍK, T., ČÍRTKOVÁ, L., HÁKOVÁ, D., VITOUŠKOVÁ, P., *Zákon o obětech trestných činů. Komentář.*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 456 s., ISBN 978-80-7598-109-7

FISHER, B. A. J., WOYTOWICZ, C., TILLSTONE, W. J. *Introduction to Criminalistics: The Foundation of Forensic Science.* Elsevier Academic Press. 334 s. ISBN 978-0-12-088591-6

GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. a kol. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie.*, 2006, 1. vyd., Univerzita Karlova v Praze- Nakladatelství Karolinum, 280 s., ISBN 80-246-1293-3

GOODEY, J., *Victims and Victimology: Research, Policy and Practice.* Harlow, England: Pearson Longman, 2005, 304 s., ISBN 0582437792

GÖPPINGER, H., *Kriminologie*. München: C. H. BECK Verlagsbuchhandlung, 1980, ISBN 3-406-07343-3

GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol., *Kriminologie.*, 4. vyd., Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, 536 s., ISBN 978-80-7478

GŘIVNA, T., ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář*. 1. vyd, Praha: C. H. Beck, 2014, 536 s., ISBN 978-80-7400-513-8

HERETIK, A. *Extrémna agresia I. Forenzná psychológia vraždy*. 1999, 1. vyd., Nové Zámky: Psychoprof, s. s r.o., 277 s. ISBN 80-968083-3-8

HOLCR, K. a kol. *Kriminológia*. 1.vyd. Bratislava: Iura Edition , spol. s. r. o., 2008. 403 s. ISBN 978-80-8078-206-1

HOLYST, B., *Kryminologia.*, 5. vyd., Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1994,

HOLOMEK, J. a kol. *Výskum obetí kriminality v Slovenskej republike*. Žilina: EUROKÓDEX, 2013, 208 s., ISBN 978-80-8155-014-0

IBL, P., 2013. Některé faktory ovlivňující viktimologii a oběti kriminality. In *Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie Obete kriminality 2013*. Bratislava: IRIS, 2013, 416 S., ISBN 978-80-8153-015-9.

JELÍNEK, J. a kol., *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou.*, 1. vyd., Praha: Leges, 2014, 320 s., ISBN 978-80-7502-016-1

JELÍNEK, J., GŘIVNA, T., HERCZEG, J., NAVRÁTILOVÁ, J., SYKOVÁ, A. a kol. *Trestní právo Evropské unie*. Praha: Leges, 2014, 368 s., ISBN 978-80-7502-041-3

JEŽKOVÁ, V. *Právev proti násilí na ženách: Bílá místa české legislativy*. Praha: proFem, o.p.s., 1. vyd. 2016, 143 s., ISBN 978.80-904564-7-1

KAISER, G. *Kriminologie*. 1. vyd. Praha: C. H. BECK, 1994. 267 s. ISBN 80-7179-002-8

KARMEN, A. *Crime Victims, An Introduction to Victimology*. 9th edition. Boston: Cengage lerning, 2015. 460 s., ISBN 978-1-305-89634-5

KRÁL, V. *Oškodňování obětí trestné činnosti. Zákony s poznámkami*. 1. vyd., Praha: C. H. BECK, 1998, 135 s., ISBN 80-7179-175-X

KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol., *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd., Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-429-2

MARTINKOVÁ, M. *Zkušenosti obyvatel České republiky s některými delikty: výsledky viktimologického výzkumu*. 1.vyd. Praha: IKSP, 2014, 87 s., ISBN 978-7338-064-9

MICHANČOVÁ, S., *Vybrané kapitoly z forenzej psychológie a viktimológie.*, 1. vyd., Prešov: Univerzita v Prešove, 2009, 87 s., ISBN 9788055501161

MUSIL, J., *Kriminalistika: vybrané problémy teorie a metodologie.*, 1. vyd., Praha: Policejní akademie České republiky, 2001, 309 s., ISBN 8072510800.

MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. Praha: Naše vojsko, 1994. ISBN 80-206-0423-5.

MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J., *Kriminalistika*, Praha: C. H. BECK, 2004, 512 s., ISBN 80-7179-878-9.

NETÍK, K., NETÍKOVÁ, D., HÁJEK, S. *Psychologie v právu. Úvod do forenzní psychologie. Skripta.*, 1997, 1. vyd., Praha: C. H. BECK, 140 s., ISBN 80-7179-177-6

NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI, 2008, ISBN 978-80-7357-377-5

ROUBALOVÁ, M. a kol., *Oběti kriminality. Poznámky z viktimitační studie.*, 2019, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 190 s., ISBN 978-80-7338-174-5

RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEZULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007, 1. vyd., 730 s., ISBN 978-80-7179-559-9

SAFERSTEIN, R. *Criminalistics. An Introduction to Forensic Science*. 12th edition. Boston: Pearson Education. 2018. 568 s. ISBN 9780134477596

SOCHŮREK, J. *Nástin vybraných problémů viktimologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. 2003. 81 s. ISBN 80-7083-745-4

STRAUS, J. a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, 173 s. ISBN 978-80-7380-367-4

STRAUS, J., NĚMEC, M. a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2009, 503 s., ISBN 978-80-7380-214-1

STRAUS, J., PORADA, V. a kol. *Teorie, metody a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2017. 417 s. ISBN 978-80-7380-666-8

STRAUS, J., VAVERKA, F., *Slovník kriminalistických pojmů a osobností.*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 1. vyd., 349 s., ISBN 978-80-7380-258-5

SWANSON, CH. R. *Criminal Investigation*. 12th edition. McGraw-Hill Education. 2019. 774 s. ISBN 978-0-07-802657-7

ŠIMOVČEK, I. *Oběť jako zdroj trestnoprávně relevantních informací*. In: *Psycholog mezi právníky*. Trnava: TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS, 2015, 436 s., ISBN 978-80-8082-831-8

TURAYOVÁ, Y a kol. *Vybrané kapitoly z kriminologie*. 1. vyd. Univerzita Komenského v Bratislave. 2005, 196 s., ISBN 978-80-7160-196-8

TURVEY, B. E., PETHERIC, W. *Forensic Victimology. Examining Violent Crime Victims in Invegstive and Legal Context*. Burligton: Acadamec Press, 2009. 599 s. ISBN 978-0-12-374089-2.

VANDUCHOVÁ, M., HOŘÁK, J. a kol., *Na křižovatkách práva.*, 1. vyd., Praha: C. H. BECK, 2011, 568 s., ISBN 978-80-7400-388-2

VÁLKOVÁ, J. *Jak je u nás bezpečně?* In: *K problematice obětí trestných činů a k výsledkům výzkumu obětí v České republice*. Praha: IKSP. 1999, 63 s., ISBN 80-86008-57-6

VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd., Praha: C. H. BECK, 2012, 664 s., ISBN 978-80-7400-429-2

VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. 1. vyd. 2016, Praha: Grada Publishing, a.s., 168 s., ISBN 978-80-247-4849-8

VESECKÁ, R., CHROMÝ, J. *Kriminalita, veřejnost a média: problémy, o nichž se příliš (ne)mluví*. 2009. Praha: Linde Praha, akciová společnost. 124 s. ISBN 978-80-7201-772-0

VYMĚTAL, Š. a kol. *Novináři a oběti trestných činů*. 1. vyd. Praha: MV ČR, 2008, 80 s., ISBN 80-7312-052-6

Odborné články, zprávy a podobné dokumenty:

BEZDĚK, R. *Pomoc obětem trestné činnosti. Kriminalistický sborník*. 2012, č. 2

BUBENITSCHKEK, G., KANNEMANN, B., WEGEL, M. *Die „Loverboys“-Methode. Kriminalistik*. 2011. 8- 9

BUCKHOUT, R. *Nearly 2.000 wintesses can be wrong. Bulletin of the Psychomic Society*. 1980. Vol. 16

ČÍRTKOVÁ, L. *Psychologické poznatky k nebezpečnému pronásledování (stalking). Kriminalistika*. 2004. č. 4. Dostupné online: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>

ČÍRTKOVÁ, L. *Oběti znásilnění. Kriminalistika*. 2002. č. 3. Dostupné online: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>

ČÍRTKOVÁ, L., PORADA, V. *Paměťové stopy v kriminalistické psychologii a forenzně psychologických aplikacích*. In: *Soudní inženýrství*. č. 3/2005

DLOUHÝ, M. *O křivém obvinění. Kriminalistický sborník*. 2015. č. 2

GŘIVNA, T., VÁLKOVÁ, H. *Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 Sb. s účinností k 1. 4. 2017. Trestněprávní revue*. 2017, č. 9

HESS, L., STRAUS, L. *K charakteristice a významu paměťové stopy. Soudní inženýrství.* 2004. č. 15

HOŘÁK, J. *Agresivní a provokující oběť násilného trestného činu. Kriminalistika.* č. 2/2020. s. 4. Dostupné online: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-113507.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>

HRABÁLEK, J. *Vánoční deviant. Kriminalistický sborník.* 2018. č. 4

JELÍNEK, J., PELC, V. *Zákon o obětech trestných činů- jeho nedostatky a možnosti řešení. Bulletin advokacie,* 2015, č. 11

KORNETOVÁ, A. *Domácí násilí a skutečná pomoc obětem. Kriminalistický sborník.* 2012, č. 1

MAREŠOVÁ, A., MARTINKOVÁ, M., *O významu poznávání obětí trestné činnosti.* In: *Kriminalistika.* Č. 1/2009, s. 10

MATOUŠEK, V. *Jak se vraždí prostitutky- I. část. Kriminalistický sborník.* 2013. č. 2

MENDELSON, B., *Une Nouvelle Branche de la Science Bio-Psycho-Sociale: La Victimologie. Revue Internationale de Criminologie et de Police Technique,* č. 10, 1956.

PORADA, V., SUCHÁNEK, J., STRAUS, J. *Vyhledávání a zajišťování kriminalistických stop na místě činu. Soudní inženýrství.* 2005. č. 16

ROUBALOVÁ, M., KOSTELNÍKOVÁ, Z. PEŠKOVÁ, M., HOLAS, J. *Péče o oběti trestných činů- dílčí výsledky výzkumu obětí. Trestněprávní revue.* 2018, č. 7-8

ŠIMEK, M. *Bratrovražda. Kriminalistický sborník.* 2010. č. 2.

VALERIÁN, L., DORNÍK, P., KHULOVÁ, H., KURKA, P. *V zajetí lysohlávek. Kriminalistický sborník.* 2017. č. 3

2 Seznam použitých internetových zdrojů

Bureau of Justice Statistics. *Violence between Inmates.* [online]. 1994, NCJ 149259. Dostupné na <http://bjs.ojp.usdoj.gov/content/pub/pdf/vbi.pdf>

FELSON, R., PARÉ, P., P. *The Reporting of Domestic Violence and Sexual Assault by Nonstrangers to the Police.* [online]. 2005, U. S. Department of Justice. Dostupné na <http://ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/209039.pdf>

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY, Pád letadla EgyptAir způsobil zřejmě teroristický útok. Vyšetřovatelé našli stopy výbušnin na pozůstatcích obětí. Hospodářské noviny ihned.cz [online]. © 1996 - 2020, [cit. 21. 03. 2020]. Dostupné z: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-65558560-pad-letadla-egyptair-zpusobil-zrejme-teroristicky-utok-vysetrovatele-nasli-stopy-vybusniny-na-pozustatecich-obeti>

LASTRADA, *Evaluace zákona o obětech trestných činů*. Strada.cz [online]. © 2019, [cit. 14. 02. 2020]. Dostupné z: <http://www.strada.cz/cz/publikace-a-vystupy-la-strada-cr>

NATIONAL CRIMINAL JUSTICE REFERENCE SERVICE. *Understanding DNA Evidence: A Guide for Victim Service Providers*. Dostupné online: www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/bc000657.pdf

Občanské sdružení ROSA, *Děti- svědci násilí*. Rosa-os.cz [online]. © 2014, [cit. 25. 03. 2020]. Dostupné z: <https://www.rosa-os.cz/informace-pro-zeny/deti-svedci-nasili/>

POLICIE ČR, *Zvlášť zranitelné oběti*. Policie.cz [online]. © 2019, [cit. 18. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zvlast-zranitelne-obeti.aspx>

POLICIE ČR, *Práva a povinnosti oběti v roli svědka*. Policie.cz [online]. © 2019, [cit. 16. 02. 2020]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/prava-a-povinnosti-obeti-v-rol-i-svedka.aspx>

Prevence kriminality v České republice, *Speciální výslechové místnosti*. Prevencekriminality.cz [online]. © 2019, [cit. 20. 11. 2019]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/dobra-praxe/specialni-vyslechove-mistnosti/>

VICHEREK, R. *Účel trestu*. EPRAVO.CZ [online]. 2013, [cit. 06. 03. 2020]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>

VICHEREK, R. *Oběti trestných činů a jejich práva*. EPRAVO.CZ [online]. 2013, [cit. 17. 11. 2019]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>

3 Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů).

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

4 Seznam použité judikatury

Rozsudek SDEU 186/87 ze dne 2. února 1989 ve věci Ian Wiliam Cowan proti Trésor public.,
Dostupné online: <https://op.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/b50968f8-130c-4c4e-8078-cd4efbd52dc0>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2016, sp. zn. 3 Tdo 1568/2015-32

5 Seznam ostatních zdrojů

Směrnice Rady Evropské unie 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/99/EU ze dne 13. prosince 2011 o evropském ochranném příkazu.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV.

Rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení, článek 1 písm. a). Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV, článek 2, bod 1. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV, bod 4 preambule.

Usnesení Rady 2011/C 187/01 ze dne 10. června 2011 o plánu posílení práv a ochrany obětí, zejména v trestním řízení.

Deklarace OSN o základních principech spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci

Kriminalistické učení o oběti trestného činu (kriminalistická viktimologie)

Abstrakt

Předložená diplomová práce na téma kriminalistické učení o oběti trestného činu (kriminalistická viktimologie) si klade za cíl své čtenáře seznámit s oborem viktimologie, jeho základními pojmy a právním vývojem postavení obětí v právu českém, evropském i mezinárodním. Dále má tato práce za cíl poskytnout náhled na obor kriminalistické viktimologie.

Práce se člení na úvod, pět kapitol a závěr. V úvodních kapitolách se práce soustředí na vymezení základních pojmů viktimologie, neboť vymezení a pochopení těchto pojmů je nezbytné pro další text práce, jež s nimi pracuje. Prostor je zde věnován také stručnému popisu vývoje viktimologie. V práci je věnován prostor také rozebrání tématu viktimizace obětí a to primární, sekundární i terciární. Část práce dále stručně popisuje vývoj práv obětí u nás i na poli práva evropského a mezinárodního, neboť oběť byla pro právní řády dlouhou dobu pojmem neznámým. Pozornost ve druhé kapitole dostávají také zvláště zranitelné oběti a specifika zacházení s nimi.

V kapitolách věnovaných kriminalistické viktimologii se práce zabývá nejprve obětí, jako původcem materiálních a paměťových kriminalistických stop. Kapitoly se věnují popisu vzniku věcných stop vytvářených obětí na těle pachatele a na místě činu a paměťových stop, které oběť vytváří ve vědomí svědků. Dále je zde věnována pozornost oběti v roli nositele věcných i paměťových stop. Předposlední kapitola se věnuje problematice, jakou roli hraje oběť při vyšetřování trestného činu. Pozornost je soustředěna především na oběť v roli oznamovatele trestného činu. Závěrem se práce zabývá sekundární viktimizací oběti ze strany policejních orgánů a orgánů činných v trestním řízení a otázkou jak mohou tyto orgány této sekundární viktimizaci zabránit.

Jednotlivé kapitoly jsou doplňovány praktickými příklady, na kterých je daný rozebíraný jev znázorněn a vysvětlen.

Klíčová slova:

viktimologie

oběť

kriminalistika

Criminalistics Study of Crime Victims (Criminalistics Victimology)

Abstract

The submitted diploma thesis on the topic of criminalistics study of crime victims (criminalistics victimology) aims to acquaint its readers with victimology, its basic concepts and the legal development of the position of victims in Czech, European and international law. Furthermore, it aims to provide an insight into the subject of criminalistics victimology.

The thesis is divided into introduction, five chapters and conclusion. The first two chapters of the thesis focus on the definition of the basic terms of victimology, as understanding these terms is necessary for further content of the thesis. The thesis then provides a brief description of the development of victimology. It also focuses on the topic of victimization of victims - primary, secondary and tertiary. Part of the thesis describes the evolution of victims' rights in the Czech Republic and the European and international law, because the victim has long been an unknown term for legal systems. Vulnerable victims and the specifics of their treatment are mentioned in the second chapter as well.

In the chapters which are devoted to criminalistics victimology, the thesis first deals with the victim as the originator of material and memory forensic traces. The chapters describe the origin of the material traces created by the victim on the offender's body and at the crime scene and the memory traces that the victim creates in the consciousness of witnesses. Moreover, attention is paid to the victim in the role of bearer of material and memory traces. The penultimate chapter deals with the role of victims in the investigation of crime. Attention is focused primarily on the victim as a whistleblower. Finally, the work deals with the secondary victimization of the victim by the police and law enforcement authorities and the question of how these authorities can prevent this secondary victimization from happening.

Individual chapters are supplemented by practical examples on which the selected phenomenon is illustrated and explained.

Klíčová slova:

Victimology

Victim

Criminalistics